

Bijdrage Vlaamse administratie
aan het regeerprogramma
van de aantredende Vlaamse Regering

Beleidsdomeinspecifieke bijdrage

Deel 3.4

internationaal Vlaanderen

Mei 2009

Inhoudstafel

Lijst van afkortingen	2
 DEEL 1: OMGEVINGSANALYSE	 3
1.1. DE WERELD IN BEWEGING.....	3
1.2. EUROPA IN BEWEGING.....	7
1.3. VLAANDEREN IN DE WERELD	9
<i>1.3.1. POLITIEK EN INSTITUTIONEEL</i>	<i>11</i>
<i>1.3.2. ECONOMISCH (INTERNATIONAAL ONDERNEMEN).....</i>	<i>14</i>
<i>1.3.3. TOERISME</i>	<i>18</i>
<i>1.3.4. INTERNATIONALE SAMENWERKING</i>	<i>22</i>
 DEEL 2: BELEIDSVOORSTELLEN.....	 27
2.1. UITGANGSPUNTEN.....	27
2.2. POLITIEK EN INSTITUTIONEEL.....	27
2.3. INTERNATIONAAL ONDERNEMEN	28
2.4. TOERISME.....	30
2.5. INTERNATIONALE SAMENWERKING	30
 BIJLAGE 1: DOCUMENTAIR GEDEELTE	 33
 BIJLAGE 2: IDEEËNFICHES	 37

Lijst van afkortingen

BBB: Beter Bestuurlijk Beleid

BBP: Bruto Binnenlands Product

BRIC: Brazilië, Rusland, Indië, China

EDEN: Europese uitmuntende bestemmingen

EPA: Economische Partnerschapsakkoorden

EU: Europese Unie

FAO: Voedsel- en Landbouworganisatie

FIT: Flanders Investment and Trade

GCC: Samenwerkingsraad van de Golf

GHB: Gemeenschappelijk Handelsbeleid

G-20: Groep van 20

IAO: Internationale Arbeidsorganisatie

IMF: Internationaal Monetair Fonds

MADB: Market Access Database

MAT's: Market Access Teams

MDG: Millennium Development Goals

MICE: Meetings, Incentives, Conferences and Events

NECSTOUR: Netwerk van Europese regio's voor een duurzaam en competitief toerisme

NAVO: Noord-Atlantische Verdragsorganisatie

ODA: Officiële Ontwikkelingshulp

OESO: Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling

OPEC: Organisatie van olie-exporterende landen

SARiV: Strategische Adviesraad internationaal Vlaanderen

UNAIDS: Programma van de Verenigde Naties voor hiv en aids

UNDP: Ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties

UNESCO: Organisatie van de Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur

UNHCR: Hoge Commissaris voor de vluchtelingen van de Verenigde Naties

UNWTO: Wereldorganisatie voor Toerisme van de Verenigde Naties

VN: Verenigde Naties

WB: Wereldbank

WGO: Wereldgezondheidsorganisatie

WTO: Wereldhandelsorganisatie

DEEL 1: BELEIDSDOMEIN SPECIFIEKE OMGEVINGSANALYSE

1.1. De wereld in beweging

De wereldeconomie ondergaat de **grootste economische recessie sinds de ‘Grote Depressie’** van de jaren dertig. De internationale kredietcrisis heeft het interbancaire vertrouwen naar een dieptepunt herleid. Het sterk gedaalde consumentenvertrouwen en de ingrijpende verstrenging op het verstrekken van kredieten, leiden tot een lagere consumptie en een afname van de investeringen. Meer specifiek voorspelt het Internationaal Monetair Fonds (IMF) dat de mondiale groei in 2009 zou zakken tot 0,5%¹. Voorspeld wordt dat deze economische recessie zich zal vertalen in een sterke toename van het aantal werklozen met 15 à 20 miljoen² en een inkrimping van de wereldhandel in 2009 met 2,1% (het zou de eerste keer sinds 1982 zijn dat dit zou gebeuren³).

Ondanks de inkrimping van de wereldeconomie, heeft de globalisering van de wereldeconomie geleid tot de **opkomst van nieuwe economische machten**. Het gaat om Brazilië, Rusland, India en China (BRIC), en een reeks landen⁴ in ontwikkeling met een grote bevolking die aanhoudend hoge groeicijfers blijven realiseren. Prognoses van het IMF geven aan dat het aandeel van *developing and emerging economies* in het totale Bruto Binnenlands Product (BBP) van de wereld zal stijgen van 31,3 % in 2008 tot 37,7 % in 2013.⁵ De BRIC-landen leiden momenteel de economische wereldgroei en consumeren meer dan de helft van 's werelds energieverbruik. De handelscijfers geven een gelijkaardig beeld. Het aandeel van de *developing and transition economies* in de werelduitvoer van goederen is gestegen van 34,7% in 2000 tot 41,3% in 2006.⁶

De integratie van nieuwe spelers in de wereldeconomie bracht voor 4 miljard mensen – vooral in Azië – een verbetering van de welvaart. Zo was men goed op weg om **extreme armoede met de helft te verminderen** tegen 2015. Niettemin blijkt dat meer dan één miljard mensen –voornamelijk op het Afrikaanse continent- de boot van de mondialisering misten. De economische crisis leidt echter tot een vermindering van de Officiële Ontwikkelingshulp (ODA) die kan oplopen tot 40 %⁷ en dreigt de geboekte vooruitgang op het vlak van armoedebestrijding op negatieve wijze te beïnvloeden.⁸ Anderzijds bleef de ongelijkheid tussen en binnenin landen de jongste jaren groeien en wordt deze tendens in toenemende mate beschouwd als een bedreiging voor vrede en stabiliteit.⁹

¹Gemeten in termen van koopkrachtpariteit. IMF, *World economic outlook update*, januari 2009. Gemeten in termen van marktwisselkoersen voorspelt het IMF zelfs een krimp van 0.6%. The Economist doet er nog een schepje bovenop en komt op -0.9% (The Economist, *Prospects for the world economy grow darker*, http://www.economist.com/agenda/PrinterFriendly.cfm?story_id=12962896, 19 januari 2009.-

² IAO, *Global employment trends report 2009*, ILO, 28 januari 2009.

³ WB, *Global Economic Prospects 2009*, 2009.

⁴ Mexico, Indonesië, Vietnam, Korea, Thailand,: Goldman Sachs, "The N-11: More Than an Acronym", Global Economics Paper, Nr. 153, 28 maart 2007.

⁵ Berekeningen Departement Internationaal Vlaanderen op basis van IMF, *World Economic Outlook Database October 2008*, <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2008/02/weodata/weoselagr.aspx>.

⁶Berekeningen Departement Internationaal Vlaanderen op basis van UNCTAD, *Handbook of Statistics 2007*, <http://stats.unctad.org/handbook/>.

⁷ *Views from the South: The Impact of the Global Financial Crisis on Developing Countries*, Institute of Development Studies, Groot-Brittannië, November 2008

⁸ Wereldbank, *The global economic crisis: Assessing vulnerability with a poverty lens*, februari 2009, <http://siteresources.worldbank.org/NEWS/Resources/WBGVulnerableCountriesBrief.pdf>.

⁹ Collier, P., *Why the Poorest Countries are Failing and What Can Be Done about it*, 2008, pp. 209.

De zware, negatieve impact van de internationale kredietcrisis op de wereldeconomie heeft aanleiding gegeven tot een nieuw **versterkt overheidsingrijpen** in de markt dat op brede instemming werd onthaald, en wat door vele waarnemers werd gepercipieerd als het einde van een periode waarin economische deregulering de boventoon heeft gevoerd.¹⁰ Om de economische terugval die met de financiële crisis gepaard gaat, te bestrijden, hebben vele overheden grootschalige stimulus- en relanceplannen aangekondigd. Sommige van deze maatregelen, die meestal bedoeld zijn om de vraag te ondersteunen en de nationale economie aan te zwengelen, worden echter gepercipieerd als zijnde protectionistisch.

De sterke stijging van de vraag in landen in ontwikkeling heeft mee geleid tot aanzienlijke **prijsstijgingen** van voedsel, grondstoffen, en energie. Die prijsstijgingen zetten de koopkracht onder druk en vormen, door hun impact op groei, inflatie en distributie, een destabiliserende factor voor economieën in noord en zuid. Ondanks recente prijsdalingen ten gevolge van de economische recessie, verwacht de Wereldbank niet dat de voedsel-, energie- en grondstofprijzen naar de 'oude' prijzen zullen terugkeren.¹¹

De effecten van die prijsstijgingen zijn ongelijk verdeeld. Landen die afhankelijk zijn van grondstofinvoer kennen een verslechtering van hun handelsbalans. Volgens de Wereldbank (WB) leidt de prijshausse in de 41 armste landen tot een daling van het BBP van 3% tot 10%. Daarnaast zou de **voedselcrisis** het aantal extreem armen in de wereld met minstens 100 miljoen hebben uitgebreid.¹² De groep van netto-exporteurs daarentegen wonnen bij de prijsstijgingen. Er wordt door de Voedsel en -landbouworganisatie (FAO) van de Verenigde Naties (VN) in het oogstseizoen 2009-2010 een nieuwe voedselprijsstijging verwacht.¹³

Op de internationale energiemarkt trachten grote voorraadlanden (Rusland, Organisation of the Petroleum exporting countries (OPEC)- landen,...) hun positie te versterken door de politieke greep op de energiesector te vergroten. Deze hernieuwde tendens tot '**resource nationalism**' verzwakt de pure marktlogica in de internationale energiesector en confronteert consumptielanden dan ook met een "*new age of energy supply anxiety*".¹⁴

Nadat het demografische en economische zwaartepunt reeds in oostelijke richting verschoven is¹⁵, staat nu ook het **politieke machtsevenwicht** voor ingrijpende veranderingen. Opkomende machten willen meer inspraak op het wereldtoneel en dringen aan op een aanpassing van de machtsverhoudingen binnen de internationale architectuur. De voorbije G-20 - top in Washington lijkt de trend tot schaalvergroting van het wereldbestuur te bevestigen.¹⁶

Ook het traditionele **Westerse politieke waardepatroon** komt op die manier steeds meer **onder druk**. De liberale democratie is nog steeds de toonaangevende regeringsvorm, maar krijgt in toenemende mate concurrentie van nieuwe opkomende industrielanden die het Westerse model vaak slechts omarmen op economisch vlak. Zij bouwen hun legitimiteit op economisch succes, maar blijven op politiek-sociaal vlak vaak autoritair. Dit betalen miljoenen burgers in de vorm van

¹⁰ Gros, D. & Micossi, S., 'The cost of 'non-Europe'', Center For European Policy Research, 7 oktober 2008; Goossens, P., "Interview met Paul de Grauwe We hebben allemaal in de kerstman geloofd", in Europabericht, nr. 330, november 2008.

¹¹ Wereldbank, *Commodities at crossroads: Global economic prospects 2009*, januari 2009.

¹² WB, *Double jeopardy: responding to high food and fuel prices*, 2 juli 2008; World Economic Forum, *The global agenda 2009*, 2009, p. 136.

¹³ "Another food crisis year looms, says FAO", Financial Times, 6 november 2008.

¹⁴ Interview met Yergin, D., *Energy security will be one of the main challenges of foreign policy*, Der Spiegel Online, 2006.

¹⁵ Noels, G., *Econosboc – Zes schokken die uw leven fundamenteel zullen veranderen*, Houtekiet/Business Contact, Antwerpen/Amsterdam, 2008.

¹⁶ Lesage, D., "G20 aan het roer van Ruimteschip aarde?" in *De Standaard*, 19 november 2008.

beperkte individuele vrijheid en een gebrekkige naleving van de mensenrechten.¹⁷ Freedom House rapporteert dat in 2008 de vrijheid in de wereld voor de derde opeenvolgende keer in 15 jaar afnam.¹⁸

Ook in het Westen komen verankerde **democratische praktijken, rechten en vrijheden** nu en dan **in conflict met nieuwe veiligheidswetten** die werden uitgevaardigd in het raam van de internationale strijd tegen het terrorisme. In relaties met derde landen komt de **mensenrechtenagenda onder druk** te staan door de concurrentie met politieke- en (inter)nationale veiligheidsbelangen in het kader van de internationale strijd tegen het terrorisme en in functie van economische belangen.¹⁹ De discretionaire toepassing van de mensenrechtenagenda wijst volgens Human Rights Watch op een acuut gebrek aan democratisch leiderschap van het Westen.²⁰

Niettemin kan met de intrede van **Barack Obama** aan het roer van het Witte Huis van een trendbreuk gesproken worden. Getuige hiervan de beslissing om binnen het jaar de gevangenis van Guantanamo (Cuba) te sluiten. Ook op andere vlakken vinden beleidsmatige bijstellingen plaats. Zo wordt internationale samenwerking opnieuw de norm in het buitenlandse beleid van de Verenigde Staten en wordt niet langer de bestrijding van het internationale terrorisme, maar worden de globale concurrentieslag om energie en voedsel, klimaatverandering, en de economische crisis als beleidsprioriteiten naar voren geschoven om de internationale vrede en stabiliteit te bevorderen.²¹

Terrorisme blijft niettemin een serieuze bedreiging vormen voor de regionale en mondiale veiligheid.²² De strijd tegen het terrorisme woedt dan ook in verschillende frontlijnstaten voort. De veiligheidssituatie in Irak blijft fragiel. In Afghanistan ondervinden de coalitietroepen een groeiende weerstand van de Taliban- strijdkrachten. De recente politieke instabiliteit in Pakistan wordt als een risico beschouwd, en doet vragen rijzen over de mate waarin het land zijn strategische rol in de strijd tegen het terrorisme kan blijven vervullen.

Het afgelopen decennium kende niettemin een **dalend aantal actieve gewapende conflicten**. De daling verliep onregelmatig, met een snelle terugval in 2002 en 2004, en een toename in 2005. Na 2002 broeiden jaarlijks gemiddeld 30 interne gewapende conflicten, waarvan 14 grote conflicten.²³ Het aantal vredesmissies steeg van 54 in 2000 tot 61 in 2007, het hoogste aantal ooit. De afname van het aantal conflicten gaat evenwel gepaard met een toenemende duur en intensiteit ervan.

Tussen 1998 en 2007 zijn de **militaire uitgaven** wereldwijd wel met 45% **toegenomen**, goed voor \$1,339 miljard in 2007. Dat komt overeen met ongeveer 13 keer de wereldwijde uitgaven voor ontwikkelingssamenwerking. India en China nemen een goed deel van de stijging van de militaire werelduitgaven voor hun rekening met een toename van respectievelijk 87,3 % en 198,2 % (tussen 1996 en 2007).²⁴

¹⁷ Réporters sans frontières, 2008 annual report: Freedom of the press worldwide in 2008, December 2008..

¹⁸ Puddington, A., *Freedom in the world 2009: setbacks and resilience*, Freedom House, 2009.

¹⁹ International Commission of Jurists, *Assessing the damage: urging action*, Februari 2009.

²⁰ Human Rights Watch, *Year report 2008*, 2008.

²¹ Blair, D. C., Intelligence community threat assessment, Senate Select Committee on Intelligence, februari 2009.

²² World Economic Forum, *Global Risks 2009*, januari 2009.; Human security research Group, *Human security brief 2007*, mei 2008.

²³ Stockholm International Peace Research Institute, *SIPRI Yearbook 2008: Armaments, disarmament and international security*, 2008.

²⁴ Mampacy, L., *Dépenses militaires et transferts d'armements conventionnels: compendium 2008*, GRIP, juli 2007.

De internationale handel in strategische goederen²⁵ wordt geconfronteerd met toenemende druk. Er bestaat een duidelijke tendens, niet enkele binnen Europa, maar ook wereldwijd, naar betere en **strengere controles op de handel in strategische goederen**. Controleprocedures worden daardoor zwaarder.

Sinds 2005 is ook het **aantal vluchtelingen wereldwijd terug gaan stijgen**. In 2007 telde het vluchtelingenagentschap van de VN (UNHCR) 67 miljoen vluchtelingen. 51 miljoen van de vluchtelingen blijven vluchteling in eigen land. Tussen 83% en 90% van de vluchtelingen blijft zelfs in de regio van het land van herkomst. Mensen gaan vooral op de vlucht voor conflicten of wegens milieurampen.

Klimaatverandering werd inmiddels door de Hoge Vertegenwoordiger van het Gemeenschappelijk Buitenlands- en Veiligheidsbeleid van de Europese Unie, Javier Solana, “*de grootste bedreiging voor de internationale vrede*” genoemd.²⁶ Het gezaghebbende International Institute for Strategic Studies vergeleek de impact ervan met deze van een nucleaire oorlog.²⁷ Schaarste van water en vruchtbare grond kunnen grondstofconflicten aanwakkeren. Het toenemende aantal klimaatrampen (90% van alle milieurampen) bedreigt de veiligheid van miljoenen burgers in noord en zuid.

In 2008 was een grote meerderheid van de verzoeken om humanitaire hulp klimaatgerelateerd. Al in 2007 telde het UNHCR 25 miljoen milieuvluchtelingen. Tegen 2010 mag de internationale gemeenschap zich verwachten aan een verdubbeling van dat aantal.

De klimaatverandering verscherpt de sociale en economische ongelijkheid in de wereld. Zowat 98% van de slachtoffers van klimaatrampen leeft in ontwikkelingslanden. Hier wegen natuurrampen sterker door dan in de industrielanden, omdat meer dan twee derden van de bevolking sterk afhankelijk is van de ecologische omgeving voor haar voedsel- en levensvoorziening. Volgens de WB en United Nations Development Programme (UNDP) zal bij ongewijzigd beleid de opwarming van de aarde alle voorafgaande inspanningen in het kader van armoedebestrijding ongedaan maken.

Daarnaast schept klimaatverandering ook economische kansen. Bedrijven, sterk bekommerd om de stijgende energieprijzen, zetten sterk in op **energie-efficiëntere innovatie**. In 2007 is de kaap van 100 miljard dollar investeringen in alternatieve energie overschreden. De wereldmarkt voor milieuproducten en –diensten zal verdubbelen van jaarlijks 1.370 miljard naar 2.740 miljard in 2020. Momenteel werken 2,5 miljoen mensen in de sector voor hernieuwbare energie – 20 miljoen tegen 2030. De sector genereert relatief meer jobs dan die van de fossiele brandstoffen, vermindert de impact van productie op het milieu; draagt sterk bij tot economische groei, de energieonafhankelijkheid en klimaatmitigatie; en is, in verhouding tot andere sectoren, beter tegen economische recessies bestand.²⁸

Voor het eerst in de wereldgeschiedenis wonen meer mensen in de stad dan op het platteland. Steden zijn verantwoordelijk voor 80 % van de grondstoffenconsumptie en voor 75 % van de emissies.²⁹ Verwacht wordt dat de urbanisatie de volgende decennia nog sterk zal toenemen. Tegen

²⁵ Militair materieel en goederen voor tweecrlei gebruik.

²⁶ High Representative and the European Commission to the European Council, *Climate change for international security*, 14 maart 2008.

²⁷ International Institute for International Studies, *Strategic Survey 2007*, 2007, p. 49.

²⁸ Internationale Arbeidsorganisatie, *Green jobs, Towards Decent Work in a Sustainable, Low-Carbon World*, 24 September 2008; “Groene bedrijven ontsnappen aan crisis” in *De Tijd*, 3 januari 2009.

²⁹ World Economic Forum, *The global agenda 2009*, 2009, p. 312.

2030 zouden 5 miljard mensen in verstedelijkte gebieden leven. **Uitdeinende miljoenensteden** zullen daardoor wereldwijd economisch en bestuurlijk aan belang winnen, en steeds meer politieke macht naar zich toe trekken. Tegelijk ontstaat de nood aan een aangepast 'lokaal' beleid om de verloederende sloppenwijken, toenemende stadscriminaliteit, ziektebesmettingen, stedelijke armoede, lucht- en waterpollutie, en andere grootstedelijke uitdagingen het hoofd te kunnen bieden.

1.2. Europa in beweging

De EU blijft met haar 480 miljoen inwoners en een gezamenlijk inkomen van meer dan 12 miljard euro een belangrijke speler in de wereld. Zij is een actieve partner geworden van andere wereldspelers, zoals de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO), de Wereldhandelsorganisatie (WTO) en de VN.³⁰ Niettemin **verliest de EU aan gewicht** in de wereld. Het aandeel van de EU in de wereldbevolking en het mondiale BBP blijft afnemen.³¹ Ook het aandeel van de EU in de internationale wereldhandel daalt³², alsook haar aandeel in de mondiale militaire uitgaven. Verwacht wordt ook dat het toeristisch marktaandeel van Europa, uitgedrukt in aantallen internationale aankomsten zal dalen van 54% in 2007 naar 46% in 2020.³³ Ook politiek tenslotte kan de Unie, ondanks een sterke profilering op het wereldtoneel, steeds minder wegen op de internationale besluitvorming.³⁴

Om dit invloedsverlies als gevolg van de globalisering tegen te gaan, blijven de EU en haar lidstaten mikken op een verdere versterking van de Europese integratie. Met de ratificatie van het **Verdrag van Lissabon** hoopt de EU een periode van interne institutionele discussies af te ronden en zich te versterken als '*global player*', door maximaal in te zetten op de hervorming en de versterkte groei van de Europese economie (Lissabonagenda), en een activering en hervorming van het Europese externe beleid.

“Europa is voor velen bedreigend geworden, onbekend, mysterieus en moeilijk vatbaar”.³⁵ Referenda in Nederland, Frankrijk en Ierland hebben aangetoond dat het politiek-electoraal draagvlak in Europa voor de gevolgde integratiekoers onvoorspelbaar is. Deze aarzeling van de publieke opinie wordt grotendeels toegeschreven aan toenemende onzekerheid over de gevolgen van de globalisering, en wantrouwen ten aanzien van de nationale – traditioneel pro-Europese – politieke elites. Bovendien is er een achteruitgang waar te nemen van het europa-enthousiasme in een groot deel van West-Europese landen die traditioneel pro-Europees ingesteld zijn.³⁶

Toenemende internationale concurrentie en een economische recessie in de EU-27³⁷ als uitloper van de internationale kredietcrisis kunnen die onzekerheid en dat wantrouwen verder voeden en de Europese **liberaliseringsagenda in vraag stellen**. In de zoektocht naar de grens tussen markteconomie en marktsamenleving, tussen democratie en consumentisme,³⁸ zal het er voor de EU erop aankomen zich geloofwaardig te kunnen opwerpen als het beste antwoord op de 'globale' problemen en uitdagingen die zich aandienen. Het Europees Economisch Herstelplan moet tot deze geloofwaardigheid bijdragen. Met dit plan wil de Europese Commissie immers, in nauwe samenwerking met de lidstaten en conform de beleidsstrategie van de Lissabonagenda, de negatieve

³⁰ Wouters, J., *The United Nations and the European Union: Partners in multilateralism*, april 2007.

³¹ ESPON, *Europe in the World*, 2007.

³² Directoraat-Generaal Handel, *Global Europe: EU performance in the global economy*, 2008.

³³ UNWTO, *Tourism 2020 Vision*, Volume 4 Europe, 2000.

³⁴ Gowan, R. & Brantner, F., *An audit of European power at the UN*, EU Council of Foreign Relations, 2008.

³⁵ Vos, H. & Heirbaut, R., *Hoe Europa ons leven beïnvloedt*, Standaard Uitgeverij, 2008.

³⁶ VRIND 2008, *Vlaanderen in Europa, in de wereld*, Studiedienst van de Vlaamse overheid, 2008.

³⁷ Eurostat, *Euro area and EU 27 GDP down by 0.2 %*, 14 november 2008.

³⁸ Robert Reich, “Van kapitalisme tot superkapitalisme”, *De Tijd*, 26 januari 2008.

effecten van de recessie verzachten en het Europese concurrentievermogen versterken. Het plan voorziet daarom dat er op korte termijn 200 miljard euro, of 1,5% van het EU-BBP, in de Europese economie gepompt wordt. De EU heeft zich alvast fel uitgesproken tegen **protectionistische maatregelen** in de autosector, een van de grootste slachtoffers van de economische crisis³⁹. Ook de Groep van 20 (G-20) is tegenstander van zulke maatregelen.⁴⁰

Verwacht wordt dat de nieuwe Europese Commissie na 2009 ernstig werk zal maken van de implementatie van de **Europese Dienstenrichtlijn**. Daardoor zullen intracommunautaire barrières voor handel in diensten sneuvelen, en moet het intra-Europese handelsverkeer in diensten groeien. Het openbreken van de Europese dienstenmarkt zal zowel nieuwe kansen als toegenomen Europese concurrentie creëren voor de dienstensector in Vlaanderen, de toeristische industrie inbegrepen.

De EU wil de volgende jaren ook werk maken van een **gemeenschappelijk energiebeleid** dat de efficiënte werking van de energiemarkt, de continuïteit van de energievoorziening en de interconnectie van energienetwerken moet verzekeren. Andere belangrijke aandachtspunten hierin zijn energie-efficiëntie, energiebesparing en de bevordering van duurzame en nieuwe energiebronnen. De grote uitdaging zal erin bestaan alle lidstaten te scharen achter een Europese energiepolitiek ten aanzien van Rusland, de EU's belangrijkste externe leverancier van energie. Vooralsnog overtreft het aantal bilaterale akkoorden tussen EU-lidstaten en Rusland het aantal akkoorden tussen de EU en Rusland.⁴¹

De uitbouw van een **Europese diversificatiepolitiek** staat hoog op de Europese politieke agenda als maatregel om de continuïteit van de energievoorziening te waarborgen en de negatieve gevolgen van onverwachte energieschokken vanuit Rusland te minimaliseren. De EU is 's werelds grootste importeur van gas en olie. Respectievelijk 82 % en 57 % van de Europese olie- en gasbehoeften wordt geïmporteerd.⁴²

Nauw verbonden hiermee is de strijd tegen de klimaatverandering die in het Lissabonverdrag werd opgenomen als één van de milieudoelstellingen van de Unie. Het **wetgevende pakket van klimaat- en energiemaatregelen** is dan ook een prioritair dossier. Dit pakket richt zich op het beperken van de klimaatverandering door de uitstoot van broeikasgassen te verminderen en het gebruik van hernieuwbare energie te verhogen. In totaal moeten deze Europese maatregelen de zgn. 20/20/20-doelstelling helpen realiseren⁴³. De EU toont zich ambitieus op het vlak van het internationale klimaatbeleid en hoopt een voortrekkersrol te kunnen spelen in de onderhandelingen die moeten leiden tot nieuwe mondiale afspraken op de belangrijke VN-klimaatop in Kopenhagen (december 2009).

Ook de **vergrijzing** van de bevolking stelt de EU voor bijzondere sociaaleconomische uitdagingen, en stelt nieuwe behoeften inzake **internationale arbeidsmigratie**. De EU is een topbestemming

³⁹ De Tijd, Europa waarschuwt voor protectionisme in auto-industrie, http://www.tijd.be/nieuws/ondernemingen_industrie/Europa_waarschuwt_voor_protectionisme_in_auto-industrie.8149067-434.art?highlight=protectionisme, 25 februari 2009.

⁴⁰ G-20, Declaration – Summit on financial markets and the world economy, 15 november 2008; G-20, Communiqué - Global plan for recovery and reform, 2 april 2009.

⁴¹ Smith, K. C., *Russian energy policy and its challenge to Western policy makers*, Center for Strategic and International Studies, maart 2008.

⁴² Cohen, A., *Europe's strategic dependence on Russian energy*, Heritage Foundation, November 2007.

⁴³ Met die 20/20/20-doelstelling hebben de lidstaten er zich toe verbonden om tegen het jaar 2020 de uitstoot van broeikasgassen met 20% te verminderen (ten opzichte van het referentiejaar 1990), om in 20% van de energiebehoeften te voorzien door middel van hernieuwbare energiebronnen en om de energie-efficiëntie met 20% te verhogen.

voor migranten overal ter wereld. Jaarlijks immigreren er tussen 600.000 en 1.000.000 personen naar de EU.⁴⁴

De lidstaten zijn het eens geraakt over een *‘Europees pact inzake migratie en asiel’* op basis waarvan zij hun immigratiebeleid op elkaar zullen afstemmen. De instroom van nieuwe migranten zal de Europese samenleving van morgen tegelijk veelkleuriger maken, en zal aandacht vragen voor een gepast onthaal- en **diversiteitsbeleid** op alle niveaus.

Het Lissabonverdrag voorziet ook in de **hervorming van het gemeenschappelijke buitenlandse- en veiligheidsbeleid**. Om slagkracht, de zichtbaarheid en de samenhang van het externe optreden te verstevigen roept het verdrag een nieuwe functie in het leven, met name de Hoge Vertegenwoordiger van de Unie voor Buitenlandse Zaken en veiligheidsbeleid. Die zal worden bijgestaan door een Europese diplomatieke dienst voor extern optreden.⁴⁵ Voorts is het de ambitie van de Unie om op graduele wijze een Europees defensiebeleid uit te stippelen dat op zijn beurt zou kunnen leiden tot een werkelijk gemeenschappelijke defensie. Deze instrumenten moeten Europa op het vlak van buitenlandse politiek en defensie meer slagkracht geven. Europa kan immers enkel voldoende slagkracht krijgen als het over wereldproblemen met één stem spreekt.

Het **Gemeenschappelijke Handelsbeleid** (GHB) blijft een belangrijk instrument voor de EU om haar invloed in de wereld te behouden en te vergroten.⁴⁶ Het vergroten van de **markttoegang** voor Europese bedrijven in extracommunautaire landen moet bijdragen tot een bestendiging en verhoging van het Europese aandeel in de wereldhandel. Via multilaterale vrijhandelsonderhandelingen in de schoot van de WTO wenst de EU te komen tot een zgn. ‘level playing field’, een internationale handelsomgeving waarin internationale bedrijven op basis van transparante en evenwichtige regels met elkaar de concurrentie aangaan. De EU onderhandelt met individuele landen en regionale blokken, met het oog op het sluiten van bilaterale en regionale vrijhandelsakkoorden die tot doel hebben om de banden van de EU met deze opkomende economieën te versterken. In de toekomst zullen onderhandelingen met traditionele partners zoals Canada en Japan mogelijk worden aangevat.

De **multilaterale vrijhandelsonderhandelingen** in het kader van de Doha-ontwikkelingsagenda zijn in de cruciale laatste fase **afgesprongen**. Aangezien op multilateraal vlak de liberalisering van de wereldhandel sterke vertraging oploopt, zullen veel landen wellicht aangetrokken worden extra afzetmarkten op te zoeken via bilaterale akkoorden. Omdat dit vooral in het nadeel is van de minst ontwikkelde landen, zal in de toekomst meer aandacht worden besteed aan handelsgerelateerde hulp. Vooral de EU is een voorstander van een betere integratie van handel en ontwikkelingssamenwerking.

De EU lijkt ook vastberaden haar **geopolitieke invloed** in strategisch belangrijke gebieden te vergroten en zich in deze gebieden te willen vestigen als een zichtbare en invloedrijke internationale actor. In het kader van een Europese “Ostpolitik”⁴⁷ heeft de EU in juni 2007 een strategisch partnerschap gesloten met de vijf centraal-Aziatische republieken (Kazakstan, Oezbekistan, Turkmenistan, Azerbeidzjaan, Tadjikistan).⁴⁸ Op basis van gelijkaardige motieven heeft de

⁴⁴ Institute For Security Studies, *The New Global Puzzle: What world for the EU in 2025?*, 2006; Europese Commissie, *Communication on the demographic future of Europe: from challenge to opportunity*, 2006.

⁴⁵ Justaert, A. & Nasra, S., *EU foreign policy: exploring the integrative potential of the Lisbon treaty*, IIEB - KU Leuven, juli 2008.

⁴⁶ ESPON, *Europe in the world: territorial evidence and visions*, 2007.

⁴⁷ Melvin, N. & Boonstra, J., *The EU strategy for Central Asia @ year one*, oktober 2008, CEPS.

⁴⁸ Bossuyt, F., “De Europese Unie in Centraal-Azië: Doet de EU nu ook mee in het machtsspel?”, *Internationale Spectator*, 62(9), september 2008.

Europese Commissie in juli 2007 een nieuwe strategie geïnitieerd ten aanzien van het geopolitiek belangrijke Zwarte Zeegebied.⁴⁹

Deze nieuwe beleidsinitiatieven sluiten aan bij gelijkaardige Europese strategieën ten aanzien van andere gebieden in de nabije en perifere omgeving waar de EU geopolitieke belangen te verdedigen heeft. Naar de landen uit het perifere zuiden – het mediterrane gebied – werd er het Barcelonaproces gerevitaliseerd onder impuls van het Franse voorstel tot oprichting van een Mediterrane Unie; naar de Balkanlanden in het Zuid-Oosten is er het stabiliteitspact met het oog op toetreding tot de Unie; de Europese ‘Ostpolitik’ dekt op haar beurt de oostelijke dimensie. Analisten waarschuwen echter voor een versnippering en fragmentatie van het buitenlandse beleid van de Unie en ijveren voor een strategische integratie van de verschillende programma’s omdat dit de globale voetafdruk van de Unie ten goede zou komen.⁵⁰

De EU levert 60% van de ODA en is daarmee **de grootste donorgemeenschap ter wereld**. Budgettair ligt het zwaartepunt bij de lidstaten. Daar waar de gemeenschappelijke bijdrage in 2006 nog 20% van de samengestelde Europese ODA vertegenwoordigde, zal dit aandeel geleidelijk krimpen tot 13% in 2013. De toegevoegde waarde van het Europees niveau verschuift hierdoor naar meer coördinatie van de hulp (een verbeterde arbeidsdeling tussen lidstaten) en normering (via de publicatie van beleidsdocumenten). De EU heeft op die manier reeds vooruitgang geboekt op het vlak van armoedebestrijding, beleidscoherentie, effectiviteit en deconcentratie.⁵¹

1.3. Vlaanderen in de wereld

Door de toenemende globalisering spelen internationale betrekkingen een groeiende rol, en dit binnen een steeds complexer wordende “multi-level governance context”. Hierdoor is internationaal beleid in toenemende mate een essentieel instrument om belangen te ondersteunen en te behartigen. Precies daarom heeft de Vlaamse Regering de afgelopen vijftien jaar sterk geïnvesteerd in de internationalisering van haar beleid. Via opeenvolgende staatshervormingen werd het daartoe uitgerust met **ruime internationale bevoegdheden**.

Vlaanderen heeft niet alleen sterke bevoegdheden. Het beschikt ook over de nodige **internationale troeven**. Het is rijk, heeft een open economie⁵², en is centraal gelegen in het meest kapitaalkrachtige deel van Europa. Het verbindt – op een steenworp van elkaar – de Europese hoofdstad, met eigen internationale tophavens en kunststeden met wereldwijde aantrekkingskracht. Onderwijskwaliteit en arbeidsproductiviteit liggen er erg hoog⁵³. De welvaart is behoorlijk gespreid en de bevolking is traditioneel sterk meertalig.

Geen van deze posities zijn echter voorgoed verworven. Vlaanderen vergrijst. De internationale concurrentie groeit snel, en de meertaligheid loopt (relatief) terug. Een ondernemerschapcultuur is niet sterk ontwikkeld, en de juridisch-fiscale omgeving is complex en weinig stabiel. Het verkeer loopt vast, en de internationale bereikbaarheid van Vlaanderen daalt. Om zijn internationale positie te verstevigen zet Vlaanderen, in de geest van de **Europese Lissabonagenda**, sterk in op de

⁴⁹ Hamailton, D. & Mangott, G., *The wider Black sea region in the 21st century: strategic, economic and energy perspectives*, CEPS, 2008.

⁵⁰ Melvin, N. & Boonstra, J., *o.c.*

⁵¹ OESO/DAC, *Peer Review European Community*, juli 2007.

⁵² The Economist, *Country Profiles: Belgium*, 6 november 2008.

⁵³ Studiedienst van de Vlaamse Regering, *Flanders Outlook – What is the Socio-Economic Position of Flanders in the Europe of the Regions?*, 18. december 2008, p 8; Studiedienst van de Vlaamse Regering, *Vlaanderen vergeleken: benchmarking van Vlaanderen*, januari 2009, p. 11.

hervorming en de versterkte groei van de economie. Internationale vergelijkingen, onder meer van de Studiedienst van de Vlaamse Regering, tonen echter aan dat Vlaanderen nog geen Europese topregio is⁵⁴.

De **institutionele uitwerking van het internationaal beleid** kreeg een nieuwe stimulans in het kader van de hervorming 'Beter Bestuurlijk Beleid', met de bundeling van de beleidsvelden Buitenlands Beleid, Internationaal Ondernemen, Toerisme en Internationale Samenwerking in één beleidsdomein (2006). De Vlaamse Regering creëerde verder een *Vlaams-Europees Verbindingsagentschap* (VLEVA), en versterkte zijn eigen *Permanente Vertegenwoordiging bij de EU*⁵⁵. Tot slot werd ook de *Strategische Adviesraad Internationaal Vlaanderen* in het leven geroepen, en werden beheersovereenkomsten gesloten met de Steunpunten *Buitenlands Beleid, Toerisme en Recreatie*, en *Ondernemen en Internationaal Ondernemen*.

Daarmee is de Vlaamse overheid in principe goed gewapend om haar internationaal beleid verder gestalte te geven, en in te spelen op de kansen en de uitdagingen van een verder mondialiserende samenleving.

1.3.1. Politiek en institutioneel

Het proces van Europeanisering zet zich voort. In het kader van de uitbouw van een effectief, Europees meerlagig bestuursmechanisme is Vlaanderen de jongste jaren met succes blijven ijveren voor de versterking van de positie van de deelstaten in die EU. Samen met andere deelstaten heeft Vlaanderen – in het kader van de conferentie van Europese Regio's met wetgevende bevoegdheden (REGLEG) – een aantal nieuwe regionale verzuchtingen op de agenda geplaatst via de Europese Conventie en daaropvolgende Intergouvernementele Conferentie (IGC), waarvan er een aantal werden gerealiseerd, en verankerd in het **Verdrag van Lissabon**. De versterking van de subsidiariteitsidee, en van de rol van de "nationale" parlementen bij de Europese besluitvorming zijn voorbeelden hiervan. Via Verklaring 51 bij het Verdrag ressorteert ook het Vlaams Parlement onder de definitie "nationaal parlement" voor zover zijn bevoegdheden door Europese wetgevende initiatieven worden geraakt.

Na de verhoopte inwerkingtreding van het verdrag, zal het institutionele debat in en over de EU allicht voor een poos naar het achterplan schuiven, om plaats te maken voor een aantal fundamentele keuzes in verband met de hervorming van de Europese economie, een gemeenschappelijk energie- en klimaatbeleid, en de versterking van haar externe beleid. Al kunnen de aangekondigde soevereiniteitsreferenda in Baskenland en Schotland de discussie over de plaats van deelstaten in de Europese constructie opnieuw actualiseren.

Voor Vlaanderen zal de uitdaging er dan ook vooral in bestaan om de nieuwe regionale verworvenheden uit het Verdrag van Lissabon optimaal te benutten als hefboom om actiever deel te nemen aan het Europese beleidsproces. In een advies van 20 februari 2008 geeft de Strategische Adviesraad Internationaal Vlaanderen (SAR iV) aan dat dit kan door nog meer in te zetten op een proactieve benadering ten aanzien van het Europese beleidsproces en – wat het Vlaams Parlement betreft - door de schakelfunctie tussen de Europese en nationale politiek beter te vervullen⁵⁶.

54, Studiedienst van de Vlaamse Regering, Vlaanderen vergeleken: benchmarking van Vlaanderen, januari 2009.

55 Zie ook pagina's 10-11 "officiële Vertegenwoordigingen van de Vlaamse Regering in het buitenland"

56 Strategische Adviesraad Internationaal Vlaanderen, Verdrag van Lissabon, 20 februari 2008.

Van 1 juli 2010 tot 31 december 2010 zal België het **voorzitterschap van de Raad van de EU** waarnemen. Nieuw is dat België gedurende 18 maanden deel zal uitmaken van een zogenaamd teamvoorzitterschap met Spanje en Hongarije. Zoals in 2001 zullen ook deelstaten opnieuw - via een interne toerbeurtregeling - Europese ministerraden kunnen voorzitten. Dit alles stelt Vlaanderen voor een reeks uitdagingen die deskundig moeten worden voorbereid. Het EU-voorzitterschap biedt tegelijk ook kansen, om een aantal Vlaamse thema's op de Europese agenda te plaatsen of om bepaalde dossiers die tijdens het voorzitterschap op de agenda staan vanuit een eigen invalshoek te benaderen. Het is bovendien een unieke gelegenheid om de positie en de dynamiek van de deelstaten in de Unie in de kijker te stellen, en de professionaliteit, de naambekendheid en de reputatie van Vlaanderen te versterken.

Ook in Beneluxverband heeft Vlaanderen zijn positie recent versterkt. Het **nieuwe Beneluxverdrag** dat op 17 juni 2008 werd ondertekend heeft, samen met het intra-Belgische samenwerkingsakkoord dat naar aanleiding daarvan werd gesloten, de betrokkenheid en de inspraak van Vlaanderen in de werking van de Benelux vergroot. Verwacht wordt dat de inwerkingtreding van het nieuwe verdrag de Benelux-instellingen minstens voor enkele jaren zal reactiveren. Voor de Vlaamse overheid zal het er de volgende jaren op aan komen haar nieuwe plaats op te nemen in een gerevitaliseerde Benelux.

In bilateraal perspectief bestaan vooral stevige relaties van samenwerking met onze **buurlanden**, met de landen van **Centraal- en Oost-Europa**, en van **Zuidelijk Afrika**. Op het Amerikaanse continent zijn de samenwerking met Québec en Chili het sterkst ontwikkeld.

Voor de **buurlanden** wordt de samenwerking georiënteerd door de specifieke Strategienota's die door de Vlaamse Regering werden goedgekeurd, en de Vlaamse Vertegenwoordigingen in Den Haag, Parijs, Berlijn en Londen werden versterkt. Samenwerking tussen Vlaanderen, en resp. Nederland, Frankrijk en Duitsland zal ook de volgende jaren cruciaal blijven, alleen al met het oog op de grensoverschrijdende mobiliteitsdossiers die een belangrijke rol spelen in de logistieke ontsluiting van onze dichtslibbende transitregio.

De afgelopen vijftien jaar heeft Vlaanderen actief geïnvesteerd in samenwerking met de landen van **Centraal- en Oost-Europa**, aanvankelijk gericht op de begeleiding van deze landen in de overgang naar democratie en vrijemarkteconomie, later vooral vanuit een pre-toetredingsstrategie tot de EU.

Met meer dan tien landen werd een verdrag gesloten. De langdurige en intense samenwerking werd in 2007 bekroond met de opening van een nieuwe Vlaamse Vertegenwoordiging in Warschau, met een ambtsgebied dat ook de Baltische staten omvat. Twintig jaar na de val van de Berlijnse Muur, en enkele jaren na de EU-toetreding van de tien Vlaamse verdragspartners stelt zich de vraag of een specifiek *Programma Centraal- en Oost Europa* in de toekomst moet worden verdergezet.

Zuid-Afrika wordt steeds vaker beschouwd als één van de opkomende economieën in de wereld. Het evolueert weg van het statuut 'ontwikkelingsland', en wordt straks allicht *upper middle income country*⁵⁷. Het speelt een steeds belangrijker rol op het Afrikaanse continent, en vooral in de Zuidelijk Afrikaanse regio. Het land blijft echter kampen met enorme socio-economische problemen, en een groot deel van zijn bevolking kent een hoge mate van bestaansonzekerheid. Toch is de opmars van Zuid-Afrika niet zonder betekenis in het licht van de toepassing van de principes van het Vlaamse Kaderdecreet Internationale Samenwerking. Allicht zal de aard van de samenwerking tussen Vlaanderen en Zuid-Afrika daarom in de volgende jaren moeten worden gheredefinieerd.

⁵⁷ Mart Leys, The geopolitical role of South Africa in Africa, Vlaams Steunpunt Buitenlands Beleid, augustus 2008, p. 8.

In de **Middellandse Zeeregio** blijven in verschillende landen ingrijpende democratische hervormingen achterwege.⁵⁸ De politieke Islam⁵⁹ lijkt zich in deze context steeds sterker te manifesteren als de belangrijkste bron van oppositie tegen een aantal autoritaire regimes. Fenomenen als ongeletterdheid, een gebrekkig respect voor de gelijkheid van man en vrouw, analfabetisme en een gebrek aan ‘good governance’ versterken deze dynamiek. Terwijl Europa zienderogen geconfronteerd wordt met de effecten van de vergrijzing, zal de bevolking van de Middellandse Zeeregio met een derde toenemen tot in 2020. Economisch gaat de regio erop vooruit: de staatsschuld en de inflatie zijn aanzienlijk afgenomen en het BBP is sterk toegenomen, ondermeer door de uitvoer van aardolie en aardgas, de aantrekking van directe buitenlandse investeringen en toegenomen handelsstromen, in de eerste plaats met de landen van de EU.⁶⁰ Bovendien biedt de regio een aantal belangrijke opportuniteiten op het vlak van hernieuwbare energie⁶¹, grote transportinfrastructuurprojecten, grote urbanisatieprojecten en waterinfrastructuurwerken.

Belangrijk instrument in de bilaterale samenwerking zijn de officiële **Vertegenwoordigingen van de Vlaamse Regering** in het buitenland. Anno 2009 beschikt de Vlaamse Regering over bilaterale posten in Den Haag, Londen, Parijs, Berlijn, Wenen, Warschau, Madrid en Pretoria. In deze vertegenwoordigingen werden de kantoren van alle in situ aanwezige diensten van het beleidsdomein samengebracht.

Vanuit de Vlaamse Vertegenwoordiging in Parijs geschiedt ook de verbinding met – en de vertegenwoordiging van Vlaanderen bij – de Organisatie van de Verenigde Naties voor Onderwijs, Wetenschap en Cultuur (UNESCO), de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en de Raad van Europa. Daarnaast is ook voorzien in een Vertegenwoordiging (met standplaats Brussel) bij de **multilaterale organisaties** met zetel in Genève.

De samenwerking met multilaterale organisaties is vanuit politiek oogpunt het meest toegespitst op UNESCO, de Raad van Europa, en de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO). De Vlaamse Regering beschikt over specifieke **“Trustfunds”** bij zowel UNESCO als IAO van waaruit programma’s en projecten van beide organisaties worden gefinancierd. De besteding van deze fondsen geschiedt vandaag veeleer in het verlengde van de prioriteiten van het bilaterale beleid, waardoor ze slechts in geringe mate als thematisch beleidsinstrument werden ontwikkeld.

Samenwerking met organisaties als de FAO, de Wereldgezondheidsorganisatie (WGO) of het gezamenlijke programma van de Verenigde Naties voor hiv en aids (UNAIDS) maakt deel uit van het beleid inzake internationale samenwerking met de landen van Zuidelijk Afrika.

Eind 2008 was Vlaanderen ondertekenende partij van 33 exclusieve en 357 gemengde **internationale verdragen**. Deze realiteit heeft Vlaanderen in toenemende mate internationaal betrokken gemaakt, en ook formele zichtbaarheid opgeleverd. De parlementaire instemmingsprocedures zijn echter vrij zwaar, en de gestage toename van het aantal verdragen doet de vraag rijzen in welke mate de uitdrukkelijke instemming bij decreet voor elk van deze internationale overeenkomsten de meest aangewezen manier is om een democratisch deficit te vermijden.

⁵⁸ Shehata, D., Les transitions politiques dans le monde arabe. Iemed, 2008, blz. 210.

⁵⁹ International Crisis Group, *Understanding Islamism*, Middel East-North Africa report. 2005.

⁶⁰ de Saint-Laurent, B., *Barcelone, relancé par l'Union pour la Méditerranée*, PapersIeMed, 2008, p. 15.

⁶¹ Ummel, K. and D. Wheeler, *Desert Power: The Economics of Solar Thermal Electricity for Europe, North Africa, and the Middle East*, Working Paper 156., Center for Global Development, 2008, p. 46.

Vlaanderen wil zich in zijn internationaal optreden laten leiden door universele basiswaarden en **mensenrechten**, maar is op dit domein duidelijk in het defensief geraakt. Negatieve internationale rapporten en persberichten over dossiers als de niet-benoeming van burgemeesters in de Vlaamse Rand, de toepassing van de taalwetgeving of de Vlaamse wooncode hebben daartoe bijgedragen. Maar even goed spelen de niet-ratificatie door Vlaanderen van de *Kaderconventie over de nationale minderheden* van de Raad van Europa en de UNESCO *Conventie inzake de diversiteit van cultuuruitingen* daarin een rol. Deze realiteit heeft het internationale imago van Vlaanderen zeker niet versterkt.

Recent werd dan ook de noodzaak gevoeld van de ontwikkeling van een sterkere **Vlaamse internationale communicatiestrategie**, die één en ander beter kan duiden, en om Vlaanderen in het algemeen naar buiten toe te profileren als een sterk en aantrekkelijk merk.

De actuele strategie zet systematisch in op de openheid, diversiteit, innovatie, levenskwaliteit, rijke geschiedenis en avant-garde in en van Vlaanderen. Deze communicatie zou nog sterker kunnen gericht worden op specifieke beleidsdoelstellingen en –thema's, en worden ingebed in een bredere en meer omvattende **Vlaamse publieksdiplomatie** die complementair moet zijn aan de reeds bestaande instrumenten van 'klassieke' diplomatie.

De culturele troeven en prestaties van Vlaanderen lijken een thema bij uitstek om internationaal op voort te bouwen. Niettegenstaande de onmiskenbare internationale successen van de Vlaamse cultuurmakers en –gezelschappen de jongste jaren, is een sterke **culturele dimensie** in het Vlaams buitenlands beleid het jongste decennium gaan ontbreken – wat als een substantieel gemis wordt ervaren. Naast een sterk cultureel geprofileerd Flanders Center in Osaka, beschikt de Vlaamse overheid met *Flanders House* in New York sinds 2009 over een nieuwe en ambitieuze pionier om een actieve Vlaamse publieksdiplomatie en een internationale culturele aanwezigheid mee gestalte te geven.

1.3.2. Economisch (internationaal ondernemen)

In 2007 bedroeg de Vlaamse uitvoer van goederen 191 miljard euro, een stijging van 6,9% ten opzichte van 2006. De Vlaamse **exportratio** (uitvoer/BBP) bedroeg daardoor 100,9% in 2007. De exportratio is de afgelopen 24 jaar onafgebroken gestegen, en is de hoogste in Europa. Door de sterke opkomst van de BRIC-landen verliest Vlaanderen echter marktaandeel in de wereldhandel.

De invoer bedroeg in 2007 194 miljard euro en groeit sneller dan de uitvoer. Daardoor bestaat sinds kort een **tekort op de handelsbalans**. De stijging van de invoer wordt mede gedreven door de sterke toename van de brandstofprijzen.

Onze **handel in diensten** is minder omvangrijk dan de handel in goederen: diensten waren in 2006 goed voor 17,5% van de totale Belgische handel (t.o.v. 82,5% voor de goederen). Diensten kennen een stijgende positieve bijdrage aan de handelsbalans, terwijl goederen een dalende balans kennen.⁶² Het aandeel van diensten in de wereldhandel bleef tussen 2000 en 2007 constant op 19,4%.⁶³ **Handel in goederen** blijft in de wereldeconomie veruit het belangrijkste.

⁶² Festraets D., Vergeynst T., *Structuur van de Vlaamse Uitvoer en Kortetermijnprognose – SVR Rapport 2008/1*, p. 4.

⁶³ World Trade Organization, *Press release 17 April 2008*, PRESS/520/Rev.1., 2008.

Volgens de gegevens van de European Investment Monitor trok Vlaanderen in 2007 89 **buitenlandse investeringsprojecten** aan⁶⁴. Dit is een daling ten opzichte van de 105 projecten in 2006, dat het internationale recordjaar voor buitenlandse investeringen was. In 2007 daalden de Buitenlandse Directe Investerings (BDI) wereldwijd. China en Oost-Europa nemen een steeds groter deel van de koek in en Afrika en Latijns-Amerika werpen zich op als nieuwe regio's met potentieel.⁶⁵ Europa, en dus ook Vlaanderen, moet ook hier marktaandeel prijsgeven.

In de Barometer van de Belgische Attractiviteit, die jaarlijks door Ernst & Young uitgegeven wordt, bekleedt Vlaanderen in 2007, net zoals in 2006, de twaalfde plaats in de landenrangschikking van het aantal nieuwe directe investeringen. Vlaanderen wordt hierin voorafgegaan door Nederland, dat 123 projecten aantrok, maar blijft voor Tsjechië, dat 83 projecten aantrok, en Ierland, dat 80 projecten aantrok. Twee derde van de aangetrokken **investerings** in België vindt plaats **in de dienstensector**.⁶⁶ Dergelijke rangschikkingen zijn vaak een goede indicatie maar kunnen soms verschillen van de realiteit. Daarom moet er ook enige voorzichtigheid aan de dag gelegd worden wanneer en waarvoor men zulke cijfers gebruikt.⁶⁷

De **financiële crisis** in het najaar van 2008 heeft diepe sporen nagelaten op de wereldwijde economie. Het IMF heeft begin oktober 2008 haar groeiprognozes voor België in 2009 verlaagd van 1,3% naar 0,2%.⁶⁸ Recentere cijfers wijzen op een nulgroei, of zelfs een negatieve groei voor dat jaar.⁶⁹ Op geaggregeerd niveau zijn de vooruitzichten niet veel beter. Het IMF voorspelt een krimp van 2,0% voor de Eurozone in 2009.

Vlaanderen kent een geografische verdeling van de handel die **dominant gericht is op de buurlanden**. Dit is niet enkel te wijten aanhet zogenaamde *home market effect* maar ook aan het feit dat sommige buurlanden de belangrijkste markten in Europa zijn. Frankrijk, Nederland en Duitsland zijn goed voor bijna de helft van onze uitvoer en de EU-27 is goed voor drie kwart van de export. De opkomende grote landen van de BRIC stonden in 2007 in voor 5,7% van de Vlaamse uitvoer. Andere Aziatische landen scoren laag. Een verschuiving van de handel naar sterk groeiende Aziatische markten (exclusief India en China) is niet merkbaar. De Aziatische groeiemarkten worden niet in dezelfde mate opgepikt door de Vlaamse exporteurs als de Centraal- en Oost-Europese⁷⁰.

De Vlaamse uitvoerstructuur wordt gekenmerkt door het grote aandeel die halffabrikaten innemen (61,9% in 2007).⁷¹ De belangrijkste Vlaamse exportproducten zijn voertuigen, kunststofartikelen, machines en mechanische werktuigen, aardolieproducten (plastics) en edelstenen, samen goed voor 46.5% van de uitvoer in 2007. Deze laatste categorie neemt een prominente plaats in de Vlaamse uitvoer naar Azië in, onder andere door de grootschalige uitvoer van diamanten naar landen zoals India. Opmerkelijk is dat Vlaanderen relatief weinig producten uitvoert die hooggeschoolde arbeid, kapitaal en hoge technologie vereisen. Zeker wanneer men de vergelijking maakt met Frankrijk en Duitsland. Het aandeel van hoogtechnologische producten in onze uitvoer blijft op 6% steken – beduidend lager dan het EU-15 gemiddelde dat in 2006 16% bedroeg.⁷² Aan de **importzijde** nemen de grondstoffen en olieproducten een meer prominente

⁶⁴ European Investment Monitor dataset is raadpleegbaar via: <http://www.eyeim.com/>.

⁶⁵ IBM Global Business Services, *Global Location Trends – Annual Report*, 2008, p. 6.

⁶⁶ Ernst & Young, *European Investment Monitor 2007*, 2007; Ernst & Young, *European Investment Monitor 2008*, 2008. Ernst & Young, *Barometer van de Belgische Attractiviteit 2008*, 2008.

⁶⁷ Luts M., Van Dooren W. & Bouckaert G., *Internationale Rangschikkingen Gerankschikt*, Steunpunt Bestuurlijke Organisatie Vlaanderen, Leuven, 2008..

⁶⁸ IMF, *World Economic Outlook 2008*, 2008.

⁶⁹ Federaal Planbureau, economic forecasts for Belgium (23/12/2008), <http://www.plan.be/databases/ecofor.php?lang=nl&TM=44&IS=60&KeyContent=104>.

⁷⁰ Departement internationaal Vlaanderen, *macro-economische analyse –verschuivingen in internationale handels- en investeringsstromen*, 2008.

⁷¹ VRIND, *Vlaamse Regionale Indicatoren 2008*, 2008, p. 460.

⁷² Festracts D. & Vergeynst T., *Structuur van de Vlaamse Uitvoer en Kortetermijnprognose – SVR Rapport 2008/1*, 2008, pp. 18-

plaats in. Samen met de onedele metalen zijn deze producten goed voor bijna een vierde van de totale invoer van goederen.

De investeringen die in Vlaanderen worden aangetrokken doen zich vooral voor in de sectoren “chemische industrie”, “IT, telecom & electronics” en “business services”. Vlaanderen onderscheidt zich van andere West-Europese landen in het feit dat de **chemische industrie** een belangrijke aantrekkingspool is voor buitenlandse investeringen, terwijl software en elektronica een kleiner aandeel innemen. Op geaggregeerd niveau zijn 60% van de bedrijven in de technologiesector van buitenlandse herkomst. Zij zijn goed voor een aandeel van 70% van de totale tewerkstelling in deze sector.⁷³

Omdat er heel wat barrières overwonnen moeten worden om internationaal te ondernemen, is deze activiteit vaak alleen weggelegd voor een **beperkt aantal grote ondernemingen**. Pakweg de helft van de export wordt gerealiseerd door 1% van de bedrijven die internationaal actief zijn.⁷⁴ Een gelijkaardige concentratie wordt consistent teruggevonden bij andere Europese landen.

Uit onderzoek blijkt nochtans dat de totale uitvoer van een land of regio in eerste instantie is gelieerd aan het **aantal exporterende bedrijven**. Dezelfde vaststelling geldt voor de totale buitenlandse directe investeringen.⁷⁵ Cijfers wijzen erop dat het aantal in België gebaseerde internationaal actieve ondernemingen tussen 1996 en 2004 is gedaald. In 1996 waren dit nog 26.611 bedrijven, in 2004 slechts 24.651. Het percentage exporterende en importerende Belgische kleine en middelgrote ondernemingen (KMO's) ligt vandaag wel boven het Europese gemiddelde. KMO's die internationaal actief zijn, groeien sneller qua werkgelegenheid, toegevoegde waarde en arbeidsproductiviteit.⁷⁶

Het Vlaams beleid inzake internationaal ondernemen heeft daarom de jongste jaren sterker ingezet op de nieuwe **groeimarkten**, op het prikkelen van **nieuwe bedrijven** (new to export) om te internationaliseren, en op het opdrijven van het aandeel van innovatieve **hoogtechnologische producten** in het Vlaamse exportpakket.

Het Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen, Flanders Investment & Trade (FIT), heeft zijn netwerk van 68 **internationale handelsposten** vooral op de BRIC-markten verder uitgebouwd, en zijn subsidie-instrumenten sterker georiënteerd op bovenstaande beleidsdoelstellingen. Via een **samenwerkingsovereenkomst** (2005) tussen FIT en de exportagentschappen van Wallonië en het Brussels Hoofdstedelijk gewest, werd voorzien dat bepaalde handelsposten van elk van de agentschappen zonder onderscheid diensten verlenen aan bedrijven uit zowel Vlaanderen, Wallonië als Brussel.⁷⁷

20.

⁷³ AGORIA, *VS grootste werkgever, steeds meer Indische bedrijven in Vlaanderen*, 2008, p. 5.

⁷⁴ Mayer O., “The Happy Few – The Internationalisation of European Firms” in *Bruegel Blueprint Series, Volume III*, 2007, p. 8.

⁷⁵ Mayer O., “The Happy Few – The Internationalisation of European Firms” in *Bruegel Blueprint Series, Volume III*, 2007, p. 32, 42.

⁷⁶ Muûls M., Pisu M., *Imports and Exports at the Level of the Firm, Evidence from Belgium*, NBB Working Paper #114, 2007.

⁷⁷ Ook door de private sector werd initiatief genomen. Zo ontstonden de jongste jaren twee nieuwe sterke Vlaamse bilaterale handelskamers op belangrijke extracommunautaire markten: de Vlaams-Chinese Kamer van Koophandel in 2005 en de Vlaamse Business Club Zuid-Afrika in 2007. Dergelijke private bedrijfsorganisaties vormen belangrijke partners voor FIT in een actieve bewerking van de respectieve markten.

Onderzoek toont aan dat **buitenlandse handelsposten** een beperkt, maar significant positief effect hebben op de handel tussen landen⁷⁸. Elk bijkomend consulaat in een land leidt tot gemiddeld 6 à 10% meer bilaterale uitvoer. Dit gegeven moet worden meegenomen bij de benadering van nieuwe markten en opkomende economieën.

Vlaanderen ageert in de internationale **handelscontext** in eerste instantie **binnen en via de EU**. Niet enkel zijn de Europese landen de voornaamste handelspartners voor Vlaanderen, en is het Europese continent de belangrijkste oorsprongsregio van de buitenlandse investeringen in Vlaanderen. Ook de gemeenschappelijke Europese munt, het gemeenschappelijk extracommunautaire handelsbeleid en de gemeenschappelijke Europese interne markt zijn cruciale elementen in de omgeving waarin het Vlaamse beleid rond internationaal ondernemen gestalte krijgt.

De Europese **Interne Markt staat voor een grote verandering**. Door de in voege treding van de Europese Dienstenrichtlijn in 2009 wordt er verwacht dat de barrières voor handel in diensten sterk verminderen en er een toename komt van het handelsverkeer in diensten. Nieuwe opportuniteiten kunnen zich aandienen voor Vlaamse dienstverleners, die op hun beurt op hun thuismarkt een grotere concurrentie zullen voelen.

Op deze interne markt is er ook een tendens tot **dalende tolerantie voor rechtstreekse subsidies** aan bedrijven, tenzij dit verloopt volgens steeds strengere voorwaarden (bvb. via horizontale mechanismen zoals de subsidies voor Onderzoek en Ontwikkeling. De druk op bestaande subsidiemechanismen kan vanuit de EU worden opgevoerd, daar subsidies als handelsverstoring worden ervaren.

In de handel met niet-EU landen valt de regelgeving op de Interne Markt weg en gelden bilaterale akkoorden en de regels van de WTO. De multilaterale **vrijhandelsonderhandelingen** in het kader van de Doha-ontwikkelingsagenda zijn in een cruciale fase afgesprongen. Ondanks de aansporingen van de G-20 in november 2008 is er nog steeds geen akkoord gesloten over de modaliteiten inzake landbouw en markttoegang voor industriële goederen. Nu de liberalisering van de wereldhandel op multilateraal vlak sterke vertraging oploopt, zullen veel landen **wellicht** extra afzetmarkten opzoeken **via bilaterale akkoorden**.

De evoluties in het GHB zijn in dat opzicht van groot belang voor Vlaanderen. Naast het multilaterale spoor voert de EU in haar vernieuwde GHB onderhandelingen voor een reeks bilaterale vrijhandelsakkoorden met o.a. Zuid-Korea, India, een aantal ASEAN-landen, de Andesgemeenschap en een aantal Centraal-Amerikaanse landen, Mercosur en de Gulf Cooperation Council (GCC).⁷⁹ In 2009 gaan de onderhandelingen over een diepgaand economisch partnerschapakkoord met Canada van start.

Ten slotte hanteert de EU sinds 2007 een nieuwe **markttoegangstrategie** waarbij zij de Europese bedrijven probeert te helpen bij concrete markttoegangproblemen via een resultaatgerichte aanpak. Concreet spelen een *Market Access Database* (MADB), die aangeeft waar knelpunten zijn, en lokale *Market Access Teams* (MATs) op buitenlandse markten een belangrijke rol in het aangeven van welke barrières de EU via *trade advocacy* prioritair moet wegwerken.⁸⁰ In Vlaanderen kunnen bedrijven die zulke problemen ervaren, deze aangeven bij het **Meldpunt Handelsbelemmeringen** van FIT.

⁷⁸ Rose A., "The Foreign Service and Foreign Trade: Embassies as Export Promotion" in *The World Economy*, 30 (1), 2007, pp. 22-38.

⁷⁹ Vlaamse Regering, *Nota aan de Vlaamse Regering betreffende het Gemeenschappelijk Handelsbeleid van de Europese Unie: Actuele ontwikkelingen en tendensen, en Vlaamse beleidsdoelstellingen en beleidsinstrumenten*, 2007.

⁸⁰ *Ibid.*

Onderzoek naar de barrières voor internationale handel wijst onder andere op de verstorende impact van verschillen in productmarktreguleringen. Bedrijven die willen exporteren worden in de andere markt geconfronteerd met andere reguleringen en vereisten voor hun producten waaraan zij zich moeten aanpassen. Voor elk nieuw product en elke nieuwe markt wordt een bedrijf zo geconfronteerd met een vaste kost voor uitvoer, naast bestaande variabele kosten. **Voor diensten is het verstorende effect nog groter** dan voor goederen.⁸¹

1.3.3. Toerisme

Het toerisme in Vlaanderen houdt stand in absolute cijfers, maar **Vlaanderen verliest marktaandeel, zowel op wereldvlak als binnen Europa**.⁸² Door de globalisering en de toenemende impact van multinationale bedrijven, verliezen kleinere bestemmingen zoals Vlaanderen terrein. Daarnaast neemt het aantal toeristische bestemmingen met groot potentieel toe. Ook binnen Europa ontstaan er nieuwe succesvolle stedenbestemmingen waar Vlaanderen mee in concurrentie komt te staan. Sinds de opkomst van de lagekostenmaatschappijen is het reisbereik van de toeristen – en dus de concurrentie tussen de bestemmingen – sterk toegenomen.

Het **aantal toeristische overnachtingen stagneert**. In 2007 werden in Vlaanderen 28,4 miljoen⁸³ overnachtingen genoteerd in commerciële logiesvormen (inclusief de commerciële huurlogies aan de kust). Dat komt neer op een stijging van 0,6% tegenover 2006, maar een daling van 0,5% vergeleken met 2003. Dit globale cijfer is de resultante van uiteenlopende tendensen: in de steden (Brussel, Brugge, Antwerpen, Gent, Leuven en Mechelen) groeide het aantal overnachtingen tussen 2003 en 2007 met 10,2%, in de regio's (het platteland) met 9,0%. De kust daarentegen kende een teruggang met 13,6%.⁸⁴

In het licht van de huidige **economische en financiële crisis** voorspelt de Wereldorganisatie voor Toerisme (UNWTO) voor 2009 een negatieve groei in internationale aankomsten van -2 % tot 0% op wereldvlak (-3% tot 0% voor Europa)⁸⁵ Hierdoor zal het een bijzondere uitdaging worden voor Vlaanderen om deze status-quo in aantal overnachtingen aan te kunnen houden.⁸⁶ In november 2008 blijkt de crisis voor het eerst haar impact te vertonen op het aantal overnachtingen in Vlaanderen met een daling van -4,7% ten opzichte van november 2007.⁸⁷

Buitenlandse toeristen genereren bijna de helft (49,1%) van het aantal overnachtingen in Vlaanderen. Zij zijn van groot belang voor de steden waar ze 83,3% van de overnachtingen opleveren. In de Vlaamse regio's en aan de kust is het aandeel buitenlandse toeristen met

⁸¹ Kox H. & Nordås H., *Services trade and domestic regulation*, OECD Trade Policy Working Paper No. 49, 2007. Dit onderzoek wijst verder ook uit dat eigen reguleringen op de productmarkten even remmend werken op handel als de reguleringen van de doelmarkt. Regulering met negatieve impact betreft administratieve lasten, complexiteit van regelgeving, discriminerende procedures en *regulatory barriers* (ontbreken van *mutual recognition of regulation*). Ook voor de uitvoer van goederen geldt echter: hoe meer handtekeningen vereist en hoe meer administratieve procedures er doorlopen moeten worden, hoe minder export. Bovendien is dit ontradend effect sterker bij complexe producten dan bij homogene producten. Cfr. Sadikov, A., *Border and Behind-the-Border Trade Barriers and Country Exports*, IMF Working Paper WP/07/292, 2007.

⁸² Aandeel Vlaanderen in internationale aankomsten wereldwijd: 1,22% in 2000; 1,09% in 2006 en 1,05% in 2007. Aandeel Vlaanderen in internationale aankomsten in de EU: 2,12% in 2000; 2,00% in 2006 en 1,96% in 2007.

Bronnen: Toerisme Vlaanderen (2005), *Toerisme in cijfers 2004*; Toerisme Vlaanderen, *Toerisme in cijfers 2007*, 2008.

⁸³ Toerisme Vlaanderen, *Toerisme in Cijfers 2007*, 2008. Cijfers inclusief commercieel huurlogies aan de kust.

⁸⁴ Deze trends worden bevestigd door de voorlopige cijfers voor 2008 (12 maanden):

Vlaanderen +0,7%; de kust -6,0%; de kunststeden +3,3 % en de Vlaamse regio's +2,1% (evolutie t.o.v. 2007 – cijfers exclusief commerciële huurlogies aan de kust).

Bron: Toerisme Vlaanderen (2009), *Toerisme in Cijfers 2008 – Voorlopige cijfers eerste 11 maanden 2008*.

⁸⁵ UNWTO, *World Tourism Barometer*, januari 2009.

⁸⁶ De voorlopige EU-cijfers voor 2008 geven een lichte daling van -0,5% in aantal hotelovernachtingen t.o.v. 2007, na een gemiddelde jaarlijkse groei in 2003-2007 van +3,2%. Bron: Eurostat, *Tourism in Europe: First results for 2008*, 9 maart 2009.

⁸⁷ Bron: Toerisme Vlaanderen, 2009

respectievelijk 47,1% en 21,6% een stuk kleiner. Globaal zijn de buurlanden Nederland, Duitsland, Frankrijk, Luxemburg en het Verenigd Koninkrijk samen goed voor 69% van alle buitenlandse overnachtingen in Vlaanderen. Daarmee speelt ook op het vlak van toerisme een soort *'home market effect'* of een **grote afhankelijkheid van het onmiddellijk nabije buitenland**.

Belgen, **de binnenlandse markt**, blijven van groot belang met 50,9% van het aantal overnachtingen. Dit vooral dan aan de kust (78,3%) en in de Vlaamse regio's (52,9%). Belgische particulieren besteden gemiddeld 4,2% van hun totale consumptie aan reizen.⁸⁸ De netto vakantieparticipatie⁸⁹ in Vlaanderen lag in 2006 op 76,6%, een stijging met 1,2 procentpunten tegenover 2004. De gemiddelde vakantiefrequentie liep echter licht terug van 2,4 in 2004 naar 2,2 in 2006.⁹⁰

Bij vier op vijf (78,4%) van de overnachtingen in Vlaanderen zoekt de toerist **ontspanning en vakantie**. Uit marktonderzoek blijkt dat het daarbij vooral gaat om **korte** vakanties in de steden (2,9 nachten) en in de regio's (4,5 nachten), de gemiddelde duur van een vakantie aan de kust (9 nachten) is het langst. Daar staat tegenover dat de bestedingen per persoon en per nacht in de steden (143,36 euro) meer dan het dubbele zijn van de bestedingen aan de kust (65,37 euro) en in de regio's (62,63 euro).⁹¹

De toeristische sector genereert een aanzienlijke **bedrijvigheid**. In 2006 zorgde de toeristisch-recreatieve sector voor 138.954 jobs in loondienst, of 5,1% van het totale aantal jobs voor loontrekkenden in Vlaanderen. In hetzelfde jaar leverde de sector ook 30.353 jobs voor zelfstandigen op, of 5,0% van alle jobs voor zelfstandigen in Vlaanderen.⁹²

Momenteel doet zich **aan de kust een grondige verschuiving** voor. Men noteert er minder overnachtingen in alle commerciële logiesvormen. Het hotel- en campinaanbod loopt eveneens terug. Het belang van tweede verblijven en dagtoerisme groeit echter, maar zorgt ook voor een vergrijping van het kusttoerisme.

In 2008 werden **wereldwijd** 924 miljoen internationale aankomsten genoteerd.⁹³ De groei in internationale aankomsten wordt vooral gedreven door Centraal en Oost-Europa en BRIC (Brazilië, Rusland, India, China). Dat biedt ook kansen voor Vlaanderen, zeker aangezien het toerisme naar Vlaanderen vanuit een aantal van deze bronmarkten sterk groeit. Weliswaar gaat het in vergelijking met de buurlanden om kleinere toeristenstromen.

Toerisme Vlaanderen speelde op deze tendensen in met de opening van een nieuw kantoor in Beijing in 2006 en de start van de toeristische marktwerking in India en Rusland in 2007. Daarmee beschikt Toerisme Vlaanderen anno 2009 over twaalf kantoren in het buitenland, met name in Den Haag, Parijs, Londen, Keulen, Kopenhagen, Wenen, Praag, Milaan, Barcelona, New York, Beijing en Tokyo.

⁸⁸ Nationaal Instituut voor de Statistiek, 2006.

⁸⁹ De netto vakantieparticipatie is het aandeel van de Vlamingen dat ten minste éénmaal per jaar een vakantie onderneemt met ten minste één overnachting.

⁹⁰ WES vzw, *Vakantiegedrag van de Belgen*, 2006; De cijfers m.b.t. vakantieparticipatie en vakantiefrequentie hebben enkel betrekking op leisure toerisme.

⁹¹ Toerisme Vlaanderen, *De Vlaanderen Vakantiepartner anno 2005, 2007*. Bedragen zijn geïndexeerd naar waarde 2008.

⁹² Steunpunt WSE (2009).

⁹³ UNWTO, *World Tourism Barometer*, januari 2009. Voorlopige cijfers 2008.

De jaarlijkse groei van het toerisme op wereldvlak tot 2020 wordt geraamd op 4%. Voor Europa ligt het verwachte groeicijfer met 3% iets lager. Verwacht wordt dan ook dat het **marktaandeel van Europa** in internationale aankomsten zal dalen van 54% in 2007 naar 46% in 2020.⁹⁴

De eerstkomende jaren dient zich een groot, kapitaalkrachtig en gezond publiek aan dat een sterke interesse toont in reizen. De westerse **koopkracht staat** echter **onder druk** door de vergrijzing, de stijgende energie- en voedselprijzen, en de economische recessie volgend op de financiële crisis van 2008. De verwachting is daarom dat de particuliere bestedingen inzake toerisme in het binnenland zullen dalen. Tegelijk bestaat de kans dat dichtbij-vakanties meer in beeld komen. Vlaanderen bekleedt dan een gunstige positie temidden van dichtbevolkte en koopkrachtige herkomstmarkten. Daarnaast is Vlaanderen een typische bestemming voor korte vakanties, die een stijgende trend kennen. Ook dit biedt kansen.

De toeristische bestemming Vlaanderen wordt gegenereerd door het samenspel van tal van actoren, zowel binnen als buiten de sector, zowel ondernemers als overheid. De sector wordt bovendien gekenmerkt door tal van kleinere, familiale ondernemingen, die zich moeten handhaven in een internationale, zeer competitieve markt. Toerisme vraagt dan ook om een geïntegreerde aanpak inzake '**destination management**'.

Verschillende bestuursniveaus (gemeentelijk, stedelijk, provinciaal, Vlaams, Europees, internationaal) engageren zich in het toerisme, wat een grote **versnippering** met zich meebrengt. Formele kaders waarbinnen ieders bevoegdheden en taken beschreven worden, zijn tot op heden niet geconsolideerd. Een geïntegreerd strategisch plan op Vlaams niveau zou richting kunnen geven aan de ganse sector. Ook het structurele overlegkader met de privésector, het middenveld en de flankerende beleidsdomeinen kan verbeterd worden.

De **status van het toerisme groeit**. Toch blijft toerisme te vaak over het hoofd gezien of in rekening gebracht door andere beleidssectoren. Het succes van toerisme is echter sterk afhankelijk van de aandacht voor toerisme in andere sectoren zoals economie en transport.

De rol van de EU inzake toerisme zal blijven toenemen. Het Verdrag van Lissabon erkent voor het eerst expliciet de **bevoegdheden van de EU inzake toerisme** (artikel 195). EU-initiatieven inzake toerisme zullen allicht sterk de nadruk leggen op duurzaam en competitief toerisme en de Lissabondoelstellingen. De EU lijkt daarbij een groeiend belang te hechten aan de regio's. Getuige daarvan NECSTOUR (Netwerk van Europese regio's voor een duurzaam en competitief toerisme, officieel gelanceerd in oktober 2008), een netwerk dat de Europese Commissie enerzijds ondersteunt en anderzijds in de toekomst wil inschakelen als overlegplatform. Via EDEN, de Europese uitmuntende bestemmingen, speelt de EU ook in op het groeiend belang van destination management. Via de uitvoering van de Europese Dienstenrichtlijn zal de EU straks sterker op de toeristische dienstenmarkt gaan wegen. Daarnaast groeit de intra-Europese marketingsamenwerking op andere continenten. Vlaanderen kan de Europese mogelijkheden en hefboomen beter benutten dan nu het geval is.

Om de kansen te grijpen en de marktpositie van de bestemming te verbeteren, staat Vlaanderen voor de grote opdracht om zichzelf op toeristisch vlak aantrekkelijk, modern en dynamisch te profileren. Door de globalisering en de toenemende concurrentie worden **naamsbekendheid en een positief, onderscheidend imago** steeds belangrijker. Meerdere uitdagingen dienen zich aan in dit verband.

⁹⁴ UNWTO, "Tourism 2020 Vision" in *Europa*, 4, 2000.

De logiesector in Vlaanderen biedt over het algemeen een marktconform kwaliteitsniveau en zal dankzij het nieuwe logiesdecreet duidelijk gereguleerd, administratief vereenvoudigd en beter gehandhaafd kunnen worden. Het **investeringsritme** van zowel de private als de publieke sector in innovatie en renovatie van toeristische producten is echter laag. Dit geldt ook voor het **logiesaanbod**, dat daardoor internationaal een achterstand zou kunnen oplopen.

Op vlak van **productontwikkeling** kan Vlaanderen met meer originaliteit, ambitie en durf uit de hoek komen. Het moet aansluiting vinden bij de consumenten van vandaag en morgen. De consument vraagt om nieuwe ervaringen en kiest wereldwijd. Topevenementen, attracties, hotels of 'landmarks' van wereldklasse kunnen voor naamsbekendheid zorgen en de aantrekkelijkheid van Vlaanderen verhogen. De consument vraagt ook **steeds meer maatwerk**. Vlaanderen heeft het voordeel uit te kunnen pakken met uiteenlopende toeristische troeven (kunst, gastronomie, wielrennen, mode,...), die verschillende doelgroepen kunnen aanspreken. Ook op de stijgende vraag naar verrijkende ervaringen, interactie, authenticiteit, en naar ruraal, cultuur-, jongeren- en stedentoeisme kan Vlaanderen een antwoord bieden.

Duurzaamheid staat al sinds 2000 op de Vlaamse toeristische agenda, en zal in de komende jaren nog aan belang winnen. Vlaanderen bekrachtigde de Global Code of Ethics van de Wereldorganisatie voor Toerisme van de Verenigde Naties (UNWTO), die als gedragscode toegevoegd werd aan het statuut van de reisbureaus. Er is verder een aanzienlijke aandacht voor Toerisme voor Allen. Ecologische duurzaamheid in een dichtbevolkte regio als Vlaanderen is evenwel niet vanzelfsprekend. Het gevaar bestaat dat de draagkracht op toeristische piekmomenten en –plaatsen overschreden wordt. Het ontbreekt Vlaanderen nog aan een omvattende strategie op dit vlak.

De **professionaliteit** waarmee toerisme bedreven wordt in Vlaanderen, kan verbeterd worden. Dit geldt zowel voor de toeristische bedrijven en organisaties die voor grote uitdagingen staan, als voor de personen die rechtstreeks in contact treden met de toeristen, binnen en buiten de sector zelf. Bij lokale toeristische diensten is er zelden voldoende en voldoende **geschoold personeel** ter beschikking. Tot op heden heeft de Vlaamse overheid geen ondersteunende rol gespeeld in de lokale personeelslast. Een kwaliteitsvolle opleiding in het TSO- of BSO-onderwijs voor attracties en onthaalfuncties bestaat nog niet. In het bijzonder in het beroepsonderwijs ontbreekt een opleiding toerisme. Het aantal **knelpuntberoepen** in het toerisme stijgt. Het feit dat de sector gedeeltelijk seizoensgebonden is, bemoeilijkt het aantrekken van geschikt personeel.

Vlaanderen is in de eerste plaats een bestemming voor recreatieve verblijfstoeristen, die 85,6% van het aantal overnachtingen vertegenwoordigen tegenover 14,4% voor de zakenreiziger. Specifiek voor Brussel liggen de kaarten weliswaar anders. Daar heeft de zakenreiziger met 54,1% wel het overwicht.⁹⁵ Het **MICE-toerisme** (Meetings, Incentives, Conferences and Events) is een groeiende pool, waarvoor Vlaanderen de nodige troeven in handen heeft. De MICE-markt is lucratief, maar door tekorten op vlak van infrastructuur en middelen wordt er te weinig op ingespeeld.

Brussel, de hoofdstad van Vlaanderen, geniet een wereldwijde bekendheid als hart van de EU. Op toeristisch vlak scoort de stad echter onder haar mogelijkheden. Brussel kan ook als katalysator fungeren voor de rest van bestemming Vlaanderen. De vele internationale opiniemakers in Brussel zijn bijvoorbeeld een kans om Vlaanderen, haar troeven en sterktes uit te dragen. De huidige structurele, wettelijke en politieke situatie bemoeilijkt echter een positieve en constructieve samenwerking voor de promotie van Brussel op zich, en voor de inschakeling van Brussel voor promotie van Vlaanderen als geheel.

⁹⁵ Toerisme Vlaanderen, *Toerisme in Cijfers 2007, 2008*. Cijfers inclusief huurlogies aan de kust.

Bereikbaarheid in termen van reistijd wordt een steeds belangrijker criterium bij de bestemmingskeuze. Vlaanderen heeft het voordeel dat het een gunstige ligging heeft ten opzichte van enkele topbestemmingen. Het aantal rechtstreekse luchtverbindingen tussen Zaventem en enkele belangrijke groeimarkten is gegroeid (China, India). De Vlaamse verkeersinfrastructuur is uitgebreid, maar de bereikbaarheid wordt getemperd door een sterke verkeerscongestie. Het gebruik van openbaar vervoer wordt gestimuleerd, maar de beschikbare producten zijn niet altijd even bevredigend vanuit toeristisch oogpunt.

ICT zal binnen de toeristische sector de komende jaren een cruciale rol gaan spelen en het concurrentievermogen van toeristische spelers bepalen. Onder meer door de evoluties op vlak van ICT, ondergaat de reisdistributie zeer grondige veranderingen. Consumenten zullen meer en meer zelf hun pakketreis samenstellen; waardoor het aanbod meer 'modulair' wordt. De consument is niet loyaal, maar gaat bij verschillende marktspelers op zoek naar het meest interessante aanbod. De positie van Vlaanderen in de digitale toeristische wereld is op dit moment eerder zwak.

1.3.4. Internationale Samenwerking

Uit een recent onderzoek blijkt dat het **draagvlak** voor ontwikkelingshulp in Vlaanderen nog steeds **groeit**.⁹⁶ De helft van de respondenten wil de hulp zelfs zien stijgen. De kennis inzake de Millennium Development Goals (MDG's) en de relevante ngo's neemt ook toe. De grote meerderheid van de Vlamingen onderkent ook de verantwoordelijkheid van het Noorden in de alarmerende kloof tussen arm en rijk. Het aandeel van de bevolking dat geld geeft voor de derde wereld blijft redelijk stabiel: 60%. Ondanks de economische crisis steeg de verkoop van fairtradekoffie in 2008 met 10%, die van eerlijke bananen met 13%, en die van eerlijke rijst met 49%. Minder bekende producten zoals rietsuiker en gedroogd fruit stegen zelfs met meer dan honderd%

De Vlaamse **ODA** is de voorbije legislatuur **gestegen** van 28,9 miljoen euro in 2004 tot 43,4 miljoen in 2008. Het begrotingsprogramma Internationale Samenwerking kende een analoog groeipad en evolueerde van 16,2 miljoen euro in 2004 tot 27,786 miljoen euro in 2009.

In lijn met de OESO-*Verklaring van Parijs* (2005) werd het Vlaams ontwikkelingsbeleid de afgelopen jaren sterker geconcentreerd. De toegenomen middelen werden ingezet in slechts **drie partnerlanden** (Zuid-Afrika, Mozambique en Malawi), en in een **dalend aantal sectoren**. De thematische focus werd gelegd op voedselzekerheid, gezondheidszorg, beroepsopleiding en jobcreatie. Tussen 2004 en 2007 evolueerde de vastleggingen in deze prioritaire sectoren van 66% tot 99% van de beschikbare kredieten voor de Zuidwerking.

Er werden minder interventies gefinancierd, maar wel voor grotere bedragen. Met het oog op de gevraagde voorspelbaarheid van de hulp werd ook geopteerd voor meer coherente **programmahulp op lange termijn** i.p.v. ad hoc projecthulp. Op die manier steeg het gemiddelde vastleggingsbedrag per interventie van 450.480 euro in 2004 tot 1,45 miljoen euro in 2008, en konden transactie- en overheadkosten worden gereduceerd.

In de **Noordwerking** werd vooral aandacht besteed aan draagvlakverbreding, sensibilisering via de media, gemeentelijke ontwikkelingssamenwerking, duurzame handel en consumptie, en de 'vierde

⁹⁶ HIVA, *Draagvlak ontwikkelingssamenwerking in Vlaanderen*, Leuven, 2007

pijler' waarmee niet-traditionele ontwikkelingsactoren zoals scholen, bedrijven of vriendengroepen worden bereikt.

In 2006 werd in het kader van de BBB-hervorming een **nieuw agentschap** gecreëerd en belast met de uitvoering van het regeringsbeleid. Het Departement Internationaal Vlaanderen ondersteunt de regering bij het uittekenen van het beleid en de programmering van de internationale samenwerking.

In 2007 keurde het Vlaams Parlement een **kaderdecreet inzake ontwikkelingssamenwerking** goed, waarin de definities, doelstellingen, transversale thema's, principes en voorwaarden van het Vlaamse beleid ontwikkelingssamenwerking zijn uiteengezet. Deze moet op termijn de coherentie tussen ontwikkelingshulp in de verschillende departementen van de Vlaamse overheid bevorderen.

Naast het kaderdecreet zijn nog drie andere decreten in voege, het decreet gemeentelijke convenants, het decreet op de ontwikkelingseducatie, en het decreet over het waarborgfonds voor de microfinanciering. In verhouding tot het beschikbare budget is zeker sprake van **sterke regulering**. Uit de beleidspraktijk en uit externe studies blijken de decreten te specifiek of niet aangepast aan de context. Zo maken erkende Vlaamse ontwikkelingsfondsen op dit ogenblik weinig gebruik van het waarborgfonds, omdat de gebruikelijke waarborgen en participaties uit het decreet al snel aan de hoge kant blijken voor het waarborgfonds. Bovendien blijken de termijnen voor waarborgverlening niet aangepast aan de erkenningsperiode van het ontwikkelingsfonds. Het decreet convenants zou slechts voor middelgrote gemeentes een echte stimulans bieden om aan ontwikkelingssamenwerking te doen⁹⁷.

In haar jaarrapport 2007 stelde de NGO-koepel 11.11.11. vast dat de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking "*op kwalitatief vlak een mooie weg [heeft] afgelegd*"⁹⁸. Vooral het respect voor eigenaarschap, afstemming op de ontwikkelingsstrategieën van de partnerlanden, thematische en geografische concentratie, enz. scoorden goed. Volgens de koepel kan de harmonisatie met andere donoren en de afstemming met activiteiten van andere departementen nog beter. Een consequente toepassing van het Kaderdecreet moet dit op termijn verhelpen.

Uit een studie van *Steunpunt Buitenlands Beleid* blijkt dat Vlaanderen goede resultaten boekt voor wat betreft de flexibiliteit van het partnerschap, de openheid voor eigenaarschap, de bereidheid tot aliniëring, het gebruik van een gediversifieerde portefeuille van instrumenten, de instap in donorgepoolde ondersteuning etc. ⁹⁹ Niettemin wordt ook een aantal **pijnpunten** geduid waaraan de Vlaamse overheid de komende jaren moet blijven werken.

De Vlaamse overheid heeft nog af te rekenen met een **beperkte implementatiecapaciteit**. De omzetting van beleidsstrategie in programma's en projecten verloopt stroef, en de personeelscapaciteit is te beperkt om de gediversifieerde programmaportefeuilles te beheren.

De interne informatiestroming tussen departement en agentschap is onvoldoende gesystematiseerd. Hierdoor kan de beleidsprogrammering en –opvolging niet (tijdig) inspelen op belangrijke ontwikkelingen op het terrein. De onvolledige informatiedoorstroming is logischerwijze nog groter

⁹⁷ HIVA, *Eerste evaluatie van het decreet betreffende het beleid inzake convenants gemeentelijke ontwikkelingssamenwerking*, K.U. Leuven, 27 oktober 2008.

⁹⁸ 11.11.11., *De Belgische Ontwikkelingssamenwerking in 2007*, mei 2008, p. 23.

⁹⁹ Steunpunt Buitenlands Beleid (IOB), *De MDG-gerichte programmering van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking met Malawi, Mozambique en Zuid-Afrika: een exploratieve evaluatie*, september 2008.

tussen de activiteiten van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking en de andere departementen, en bemoeilijkt een coherente opvolging en evaluatie op beleidsmatig vlak.

Verder blijft de vaststelling overeind dat de Vlaamse **budgettaire inspanningen** niet in overeenstemming zijn met de feitelijke beleidsambities. In 2008 ging slechts 43.400.308 euro of 0,18 % van de Vlaamse overheidsuitgaven naar ontwikkelingshulp.¹⁰⁰ Dit onevenwicht bedreigt zeker op termijn de geloofwaardigheid van de Vlaamse overheid als partner in de internationale samenwerking.

De internationale gemeenschap stelde in 2005 vast dat het aantal donoren sterk toeneemt. Dit kan de doeltreffendheid van de hulp terugdringen. De meest kwetsbare, hulpafhankelijke landen hebben vaak een zwakke institutionele capaciteit. Het is niet mogelijk voor deze om ten volle in te zetten op alle (soms tegenstrijdige) doelstellingen uit verschillende samenwerkingsovereenkomsten.

De EU roept daarom op om, ter wille van de effectiviteit van de hulp, tot een **taakverdeling** te komen **tussen Europese donoren**, en keurde terzake een gedragscode goed.¹⁰¹ Dit betekent dat de donoren zich zouden toespitsen op die sectoren en gebieden waar ze de grootste toegevoegde waarde kunnen realiseren met hun bestaande expertise. Allicht zullen vooral grote Europese donoren hierin het voortouw nemen. Als Vlaanderen zich wil blijven aligneren op het ontwikkelingsbeleid van de EU, zal het op deze evolutie moeten inspelen, en bepalen in welke niche het de grootste meerwaarde kan bieden.

Op de tweede top Afrika-EU in december 2007 te Lissabon hebben de staatshoofden en regeringsleiders een **gezamenlijke strategie voor de EU en Afrika** vastgelegd. Die overschrijdt de traditionele samenwerkingsdomeinen en spitst zich toe op veiligheid en vrede, bestuur en mensenrechten, handel en regionale integratie, ontwikkeling, energie, klimaat, kennis en wetenschap, en cultuur. De taskforce die de EU-Afrikastrategie op papier zette, werd een permanent overlegorgaan. Het actieplan, dat 8 sectorale partnerschappen omvat, zal in 2010 (onder het Belgisch EU-voorzitterschap) geëvalueerd worden.

Binnen de **Doha-Ontwikkelingsagenda** wenst de EU eveneens bij te dragen tot de integratie van de ontwikkelingslanden in de wereldeconomie door binnen de WTO het principe van een bijzondere en aangepaste behandeling van de ontwikkelingslanden te steunen. Deze houding trekt zij door in de regionale onderhandelingen die ze met de landen van Afrika, de Caraïben en de Stille Oceaan voert met het oog op de sluiting van Economische Partnerschapsakkoorden (EPA), die vanuit een ontwikkelingslogica worden opgezet.

Naar aanleiding van de klimaatconferentie in Kopenhagen (december 2009), zal ook **klimaatverandering** sterker op de internationale ontwikkelingsagenda komen te staan. Op deze conferentie moet de internationale gemeenschap een opvolger voor het Kyoto Protocol – dat tot 2012 loopt – uitzetten. Ontwikkelingslanden zijn echter niet geneigd reductiedoelstellingen af te spreken indien zij niet beter ondersteund worden om zich aan te passen aan de gevolgen van de opwarming.

Sub-Sahara Afrika blijft een enorme ontwikkelingsachterstand hebben. Hier stellen zich enorme uitdagingen met betrekking tot de voedselvoorziening, de beschikbaarheid van water, de gezondheidszorg,.... De klimaatverandering vormt hierbij een algemene destabiliserende factor,

¹⁰⁰ Departement internationaal Vlaanderen, *Het Vlaamse ODA-rapport 2008*, februari 2009.

¹⁰¹ Europese Commissie, *EU Code of Conduct on Division of labour in Development Policy*, 2007.

omdat deze de schaarste en de ongelijkheid in Zuidelijk Afrika net aanscherpt. Daarnaast blijven massale investeringen cruciaal in de landbouw, een sector met een hoge sociale, economische en politieke functionaliteit. Hoewel er een duidelijke link bestaat tussen economische ontwikkeling en landbouw, en meer dan drie vierden van de bevolking in Sub Sahara Afrika leeft van de landbouw, gaat momenteel maar 4 % van de publieke investeringen in de regio naar deze sector. Verpauperde boeren migreren naar de stad, maar dragen vaak door het tekort aan stedelijke tewerkstelling bij tot de groei van sloppenwijken.

DEEL 2: BELEIDSVOORSTELLEN

2.1. Uitgangspunten

1. De internationale bevoegdheden van Vlaanderen vormen het sluitstuk van de autonomie die werd toegekend binnen het federaal grondwettelijk systeem. Daarom wordt voorgesteld dat het internationaal beleid van de Vlaamse Regering dit **autonomiebeginsel als uitgangspunt** hanteert.
2. In 2006 werd een beleidsdomein internationaal Vlaanderen gecreëerd, gebouwd op de beleidsvelden buitenlands beleid, internationaal ondernemen, toerisme, en internationale samenwerking. In het verlengde daarvan wordt gepleit voor een verdere integratie van de visie op deze vier beleidsvelden tot één samenhangend Vlaams internationaal beleid. De realisatie van een **één-op-één relatie** tussen het politieke en het administratieve niveau, en de **opwaardering van de Beleidsraad** van het beleidsdomein gelden in dat perspectief als kritische succesfactoren.
3. Met het oog op de versterking van de beleidscoherentie wordt voorgesteld dat het internationaal beleid van de Vlaamse Regering in toenemende mate wordt opgevat als een verlengstuk of de **externe dimensie van het algemeen regeringsbeleid (binnenlands beleid)**, eerder dan als een internationaal addendum daaraan.
4. Vlaanderen heeft de ambitie geformuleerd om in 2020 tot de top-5 Europese regio's te behoren. De nabije toekomst zal gekenmerkt worden door de actuele recessie en toenemende internationale concurrentie. Daarom wordt voorgesteld dat het internationaal beleid van de Vlaamse Regering zich de volgende jaren explicieter dan nu het geval is zou toelagen op een aantal **sociaaleconomische uitdagingen**.
5. De internationale aanpak van deze sociaaleconomische problemen biedt ook kansen voor het verder uitbouwen van een wereldorde die gestoeld is op **duurzaamheid, internationale solidariteit, respect voor de rechten van de mens en eerbiediging van het internationale recht**. Voorgesteld wordt dat de Vlaamse Regering deze fundamentele principes in acht zou nemen in de verschillende componenten van haar internationaal beleid.

2.2. Politiek en institutioneel

6. België zal, in het kader van het Belgisch **EU-Voorzitterschap in 2010**, voor de eerste keer deel uitmaken van een trio voorzitterschap dat loopt over een periode van 18 maanden. Daarom wordt voorgesteld om naast het feitelijke voorzitterschap, ook van de opvolging ervan een **beleidsprioriteit te maken voor de komende legislatuur**.
7. Voorgesteld wordt dat het internationale beleid van de Vlaamse Regering zich sterker zou aligneren op het **externe beleid van de Europese Unie**.
8. Zodra het **Verdrag van Lissabon** in werking treedt, wordt voorgesteld dat de Vlaamse Regering ijvert voor een correcte en efficiënte **implementatie van de vernieuwingen** van het verdrag, zoals de versterkte rol van de nationale parlementen en het jurisdictionele controle-recht van het Comité van de Regio's. Indien dit verdrag niet in werking zou treden, wordt voorgesteld dat de Vlaamse Regering deze en andere elementen ter versterking van de toepassing van het subsidiariteitsbeginsel blijft bepleiten.

9. Voorgesteld wordt dat de Vlaamse Regering de internationale **mensenrechten nadrukkelijker plaats geeft in het beleid**, rondom volgende invalshoeken: (a) mee bepalen van de agendazetting in internationale fora, en (b) de maximale omzetting van internationale mensenrechten in het eigen beleid, en de rapportering daarover aan zowel internationale instanties als aan de internationale gemeenschap tout court. Gesuggereerd wordt dat de Vlaamse Regering op basis van de beschreven invalshoeken een specifieke **beleidsnota-Mensenrechten** zou uitwerken en neerleggen.
10. Brussel kan als katalysator fungeren voor de rest van Vlaanderen. De huidige structurele, wettelijke en politieke situatie bemoeilijkt echter een positieve en constructieve samenwerking. Daarom wordt voorgesteld dat de Vlaamse Regering **Brussel sterker inschakelt** in de internationale werking van Vlaanderen als geheel en structureel samenwerkt met het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.
11. Voorgesteld wordt het **bestaande buitenlandse netwerk gericht te versterken**, met bijzondere aandacht voor de positionering van de vertegenwoordigers van de Vlaamse overheid ten opzichte van de federale diplomatie. De keuze van landen en thema's voor **bilaterale samenwerking** moet veel meer dan nu het geval is gestoeld zijn op een maximale afstemming van behoeften en beschikbare expertise.
12. Voorgesteld wordt dat de Vlaamse Regering een geïntegreerde internationale **publieksdiplomatie** zou ontwikkelen en voeren, met het oog op de versterking van het maatschappelijk draagvlak voor de Vlaamse internationale agenda, en in functie van de verbetering van de internationale bekendheid en – reputatie van Vlaanderen. Er wordt voor gepleit dat ook een gerichte internationale **culturele aanwezigheidspolitik** daarvan deel zou uitmaken.
13. De geplande herdenkingscyclus rond de **honderdste verjaardag van de Eerste Wereldoorlog** (2014-2018) biedt niet alleen grote opportuniteiten voor het 'vredestoerisme' rondom het oorlogserfgoed in de Westhoek, maar ook specifieke kansen om voor Vlaanderen een moment van internationale zichtbaarheid tot stand te brengen via de programmering van activiteiten rondom het tijdloze en universele vredethema. Daarom wordt voorgesteld dat de Vlaamse Regering haar schouders zou zetten onder de voorbereiding van een **ambitieuze en internationaal gedragen herdenkingsproject** voor de periode 2014-2018. (fiche 1 als bijlage)
14. De actuele instemmingsprocedure met internationale verdragen is tijdrovend en loodzwaar. Het aantal te behandelen verdragsdossiers doet de vraag rijzen of de uitdrukkelijke instemming bij decreet voor elk van deze internationale overeenkomsten de meest aangewezen manier is om een democratisch deficit te vermijden. Daarom wordt voorgesteld dat de Vlaamse Regering een wetgevend initiatief zou nemen om deze **instemmingsprocedure drastisch te vereenvoudigen**. (fiche 2 als bijlage)

2.3. Internationaal ondernemen

15. De opkomende economieën blijven een sterke groei optekenen en vormen een steeds grotere afzetmarkt. Voorgesteld wordt dat Vlaanderen werk maakt van een offensieve strategie, met als doel het **vergroten van het aandeel** van de Vlaamse export naar deze **opkomende economische grootmachten**.
16. Bedrijven die naar extracommunautaire markten exporteren, krijgen vaak te kampen met handelsbelemmeringen. Om de belangen van de Vlaamse exporteurs te behartigen, wordt voorgesteld dat het Vlaamse beleid zich actiever zou **inschakelen in de Europese markttoegangstrategie**, en de samenwerking tussen het regionale en het Europese niveau versterkt.

17. Met het oog op de implementatie van de Europese Dienstenrichtlijn eind 2009, kan Vlaanderen best anticiperen op de vrijmaking van het intracommunautaire verkeer van diensten. De marktdiensten zijn immers de motor van de economische groei. Daarom wordt voorgesteld bijzondere aandacht te schenken aan de uitbouw van een volwaardig **internationaliseringsbeleid van de dienstensector** in de volgende legislatuur.
18. Een aanzienlijk deel van de niet-kennisintensieve en laagtechnologische productie verhuist naar lageloonlanden. Daarom wordt voorgesteld dat bijzondere aandacht wordt verleend aan het **aantrekken en verankeren van activiteiten die kennisintensief en hoogtechnologisch** zijn, en van de ondersteuning van de internationalisering van Vlaamse bedrijven uit deze segmenten.
19. In een kader van open innovatie zijn goed uitgebouwde kennisnetwerken cruciaal. **Kennisclusters** van bedrijven, hogeronderwijs- en onderzoeksinstituten kunnen hierin een belangrijke rol spelen door het aantrekken en verankeren van kennisintensieve en hoogtechnologische bedrijven. Voorgesteld wordt dat clustervorming actief wordt ondersteund binnen specifieke innovatiegerichte sectoren – zoals de zes die door de Vlaamse Raad voor Wetenschapsbeleid zijn geïdentificeerd ((1) transport en logistiek, (2) ict en gezondheidszorg, (3) gezondheidszorg/ voeding/ preventie en behandeling, (4) nieuwe materialen (nanotechnologie)/verwerkende industrie, (5) ict voor socio-economische innovatie, (6) energie en milieu) –, die op lange termijn competitieve voordelen opleveren.
20. **Energie en milieu** worden cruciale thema's binnen de internationale economie. Transportkosten zullen stijgen door de toenemende energieschaarste en de productie in energie-inefficiënte lageloonlanden zal minder aantrekkelijk worden. Dit biedt nieuwe mogelijkheden voor een hooggeschoolde en productie-efficiënte regio als Vlaanderen. Daarom wordt voorgesteld om **energiezekerheid en energie- en milieutechnologie** een plaats te geven in het Vlaamse internationale economische beleid.
21. De **bereikbaarheid van Vlaanderen** is van vitaal belang voor de Vlaamse economie en toeristische sector, maar is op heden ontoereikend. Daarom wordt voorgesteld dat de internationale **ontsluiting van Vlaanderen** expliciet zou worden opgenomen in de Vlaamse en internationale beleidsagenda.
22. Om het imago van Vlaanderen op een éénsgezinde manier uit te dragen, en om de consistentie in het internationaal-economische beleid te bewaren, is er nood aan een efficiënte en samenhangende strategie. Voorgesteld wordt dat er werk gemaakt wordt van dergelijke strategie waarin alle relevante actoren vervat zitten en die als doel heeft om het Vlaamse internationaal-economische beleid op een doeltreffende manier uit te voeren.
23. Om het Vlaamse beleid en wetgeving inzake de controle op de **in-, uit- en doorvoer van militair materieel**, wapens, en goederen voor “dual use” verder in lijn te brengen met de Europese standaarden, wordt voorgesteld dat werk zou worden gemaakt van een **aangepast wetgevend/decretaal kader**.
24. Gelet op haar internationale verplichtingen om de proliferatie van massavernietigingswapens naar niet-gouvernementele actoren tegen te gaan, wordt voorgesteld dat de Vlaamse Regering de **exportindustrie** terdege zou **informer en sensibiliseren** over haar verplichtingen terzake, en dat ze hen zou betrekken bij de ontwikkeling van een transparant en efficiënt controlebeleid. (fiche 3 als bijlage)

2.4. Toerisme

25. Voorgesteld wordt dat de Vlaamse Regering een vernieuwend **strategisch beleidsplan Toerisme ontwikkelt** om Vlaanderen als duurzame toeristische bestemming op de internationale kaart te zetten, teneinde welvaart en welzijn te bevorderen. Dit plan bepaalt de focus van de in te zetten / te ontwikkelen instrumenten en de keuze van de samenwerkings-modaliteiten met publieke en private spelers. (fiche 4 als bijlage)
26. Om het economisch rendement van de Vlaamse toeristische sector op een duurzame manier te maximaliseren wordt voorgesteld dat de Vlaamse Regering prioritair inzet op het **aantrekken van buitenlandse toeristen**. Daarbij dient gefocust te worden op een **sterkere positieve bekendheid van bestemming Vlaanderen** (met inbegrip van Brussel) en moet krachtig ingezet worden op **bestemmingspromotie**. De Vlaamse Regering ondersteunt daarnaast de verdere uitbouw van het MICE-toerisme in en naar Vlaanderen.
27. Om zijn internationale ambities te kunnen waarmaken moet de toeristische sector (publiek - privaat) continu innoveren. Vlaanderen zou met meer originaliteit, ambitie en durf uit de hoek moeten komen om aansluiting te vinden bij de consumenten van vandaag en morgen. Er wordt voorgesteld dat de Vlaamse Regering **impulsen geeft om die innovatie te stimuleren**.
28. Toerisme draagt bij tot het maatschappelijk welzijn. Daarom wordt voorgesteld dat **vakantiedrempels binnen het toerisme in Vlaanderen** verder **worden weggewerkt** om iedereen een vakantiebeleving te kunnen bieden en de vakantieparticipatie te verhogen.
29. Om zijn concurrentiepositie te verbeteren, moet Vlaanderen het toeristisch ondernemerschap versterken. Daarom wordt voorgesteld dat de Vlaamse Regering verder inzet op de **professionalisering van de publieke en private toeristische sector**.

2.5. Internationale Samenwerking

30. Voorgesteld wordt dat Vlaanderen zich expliciet **inschrijft in de internationale consensus** rond goede donorpraktijken, zoals deze o.a. door de *Verklaring van Parijs inzake de effectiviteit van de hulp* vastgelegd werden. Dit impliceert dat **continuïteit en voorspelbaarheid van de hulp, geografische en sectorale concentratie (én specialisatie)** als belangrijke criteria (blijven) gelden voor de Vlaamse internationale samenwerking.
31. Gelet op de regionale dimensie van de meeste ontwikkelingsnoden in Zuidelijk Afrika, wordt voorgesteld dat de actuele overwegend bilaterale aanpak zou worden aangevuld met **een (sub)regionale benadering** via de ondersteuning van programma's van internationale organisaties en/of -ngo's.
32. Ons land heeft zich geëngageerd tot het halen van de het internationaal gestelde streefdoel om 0,7% van het bbp in te zetten voor ontwikkelingssamenwerking. Voorgesteld wordt dat Vlaanderen zijn bijdrage tot het behalen van deze norm zou optrekken. Een **meerjarengroeipad voor de Vlaamse bijdrage tot de 0,7%** kan de ambities en het budget van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking op termijn met elkaar in overeenstemming brengen. (fiche 5 als bijlage)
33. Er wordt voorgesteld om de **drie specifieke decreten inzake internationale samenwerking te integreren in het recent uitgevaardigde kaderdecreet**. Dit initiatief kadert eerst en vooral in de generieke ambitie inzake wetsmatiging. Tegelijk biedt deze integratieoefening de mogelijkheid om het kaderdecreet te actualiseren naar aanleiding van nieuwe initiatieven op het vlak van de noordwerking. (fiche 6 als bijlage)

34. De internationale voedselcrisis zal de volgende jaren niet milderer; het aantal humanitaire rampen en hun omvang nemen toe. Dit is, onder meer, het gevolg van de voortschrijdende klimaatverandering. Daarom wordt voorgesteld dat Vlaanderen werk maakt van de uitbouw van een coherent beleidskader voor zijn bijdrage tot internationale noodhulpverstrekking. De creatie van een **flexibel inzetbaar instrumentarium voor internationale humanitaire hulp**verlening zou alvast de interne administratief-technische procedurelast kunnen beperken, en de interventiesnelheid doen toenemen. (fiche 7 als bijlage)
35. Voorgesteld wordt ten slotte dat de Vlaamse Regering ook de nodige aandacht besteedt aan het verzekeren van de **interne coherentie van alle internationale inspanningen rond armoedebestrijding en internationale samenwerking**, met inbegrip van de positionering van alle structureel door de Vlaamse overheid gefinancierde actoren in het domein van de ontwikkelingssamenwerking.

BIJLAGE 1: DOCUMENTAIR GEDEELTE

Begroting van het beleidsdomein internationaal Vlaanderen

Begroting 2009		Buitenlands Beleid	Internationale Samenwerking	Toerisme	Internationaal Ondernemen	Totaal
Apparaatskredieten (miljoen euro)	VK	8.126	2.150	31.465	38.110	79.851
Beleidskredieten (miljoen euro)	VK	15.793	28.076	36.154	22.919	102.942
Totaal	VK	23.919	30.226	67.619	61.029	182.793

- VK = vastleggingskredieten

Structuur beleidsdomein internationaal Vlaanderen

De *Beleidsraad internationaal Vlaanderen* is het forum waar het politieke en het administratieve niveau elkaar ontmoeten en overleg plegen. Het *Managementcomité* is het forum waar de leidende ambtenaren mekaar ontmoeten en overleg plegen. Dit overlegorgaan vergadert onder het voorzitterschap van de leidende ambtenaar van het Departement.

Statuut		Aantal personeelsleden	Vertegenwoordigingen in het buitenland
DiV	Departement	107	10
FIT	EVA	385	64
VAIS	IVA zonder rechtspersoonlijkheid	20	3
Toerisme Vlaanderen	IVA met zonder rechtspersoonlijkheid	255	12
Totaal		767*	89

** Cijfers van 30 juni 2008

Lopend beleidsrelevant onderzoek

Op 1 januari 2007 trad de beheersovereenkomst (2007-2011) in voege tussen de Vlaamse Regering en het Steunpunt Beleidsrelevant Onderzoek Buitenlands Beleid, Toerisme en Recreatie. De kerntaak van het steunpunt is het voeren van wetenschappelijk onderzoek met beleidsondersteunende waarde. Volgende onderzoeksrapporten werden ondertussen opgeleverd:

Spoor Buitenlands Beleid	
-	'Meerjarenbegroting voor een ander Europa'
-	'Energie - Rusland als motor voor mondiale, geopolitieke machtsverschuivingen'
-	'Een vergelijkend onderzoek naar en bestedingsanalyse van het buitenlands beleid en de diplomatieke representatie van regio's met wetgevende bevoegdheid en kleine staten'
-	'Publieksdiplomatie van Québec'
-	'Advies omtrent de herziening van de omroepmededeling'
-	'Vlaanderen en de Parijsverklaring: De uitdagingen voor een kleine, subnationale donor'
-	'Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen en Eerlijke Handel ter Ontwikkeling van het Zuiden'
-	'The geopolitical role of South Africa in Africa'
-	Eerste Wereldoorlog 'Herdenking van de Grote Oorlog en Flanders Fields'
Spoor Toerisme	
-	'Kennisontwikkeling impact toerisme'
-	'Toeristische basisdata in Vlaanderen binnen een internationale context: benchmarkingstudie'
-	'De opmaak van TSA-R tabellen 1,2 en 4 en de integratie met het toerisme aanbod voor Vlaanderen'
-	'Te gast in Vlaanderen - Logiesaanbod 2002-2006 / Te gast in Vlaanderen - Logiesaanbod 2002-2005'
-	'Ruimte voor Toeristisch-recreatief medegebruik'

Reglementering van het beleidsdomein: van toepassing zijnde Decreten

Beleidsveld internationale Samenwerking	
Decreet van 2 april 2004 betreffende het beleid inzake convenants gemeentelijke ontwikkelingssamenwerking	
Decreet van 2 april 2004 betreffende de microfinanciering in ontwikkelingslanden door middel van waarborgverlening aan ontwikkelingsfondsen	
Decreet van 2 april 2004 inzake ontwikkelingseducatie	
Kaderdecreet inzake ontwikkelingssamenwerking van 13 juni 2007	
Beleidsveld Internationaal Ondernemen	
Decreet van 7 mei 2004 tot oprichting van het publiekrechtelijk vormgegeven extern verzelfstandigd agentschap "Vlaams Agentschap voor Internationaal Ondernemen"	
Beleidsveld Toerisme	
Decreet van 20 maart 1984 houdende het statuut van de logiesverstrekkende bedrijven	
Decreet van 30 mei 1985 betreffende de subsidiëring van de V.Z.W. Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde van Antwerpen.	
Decreet van 3 maart 1993 houdende het statuut van de terreinen voor openluchtrecreatieve verblijven	
Decreet van 18 juli 2003 betreffende de verblijven en verenigingen die een werking uitoefenen in het kader van "Toerisme voor Allen"	
Decreet van 19 maart 2004 tot oprichting van het intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid "Toerisme Vlaanderen"	
Decreet van 2 maart 2007 houdende het statuut van de reisbureaus	
Decreet van 13 juli 2007 tot regeling van het handhavingsbeleid in de toeristische logiessector	
Decreet van 10 juli 2008 betreffende het toeristische logies	
Decreet van 6 maart 2009 betreffende de organisatie en erkenning van toeristische samenwerkingsverbanden	

Een aantal belangrijke data in de loop van de volgende legislatuur

Maand	Dag	Event
2009		
Juli	1	EU voorzitterschap Zweden
September	27	Parlementsverkiezingen in Duitsland
	NB (Niet Bekend)	Parlementsverkiezingen in Japan
	NB	Presidentsverkiezingen in Afghanistan
Oktober	1	Volksrepubliek China (60 ^{ste} verjaardag)
Oktober	2-9	18 ^e Algemene Vergadering UNWTO – verkiezing secretaris-generaal
December	7-18	Klimaatconferentie (Kopenhagen)
2010		
Januari	1	EU voorzitterschap Spanje
	27-31	World Economic Forum Annual Meeting
Juli	1	EU voorzitterschap België
Mei	NB	Parlementsverkiezingen in Verenigd Koninkrijk
Mei	1	Start wereldexpo Shanghai
Juni	11	Start FIFA Wereldbeker in Zuid-Afrika
Juni	25-27	G8 top in Ontario, Canada
Oktober	NB	3de Universeel Forum der Culturen in Valparaiso (Chili)
Oktober of november	NB	35 ^{ste} Algemene Vergadering UNESCO – verkiezing secretaris-generaal
December	NB	NAVO top Lissabon
2011		
Januari	1	EU voorzitterschap Hongarije
Juli	1	EU voorzitterschap Polen
Mei	NB	Parlementsverkiezingen in Nederland
Juni	NB	Federale Parlementsverkiezingen in België
	NB	Start Wereldexpo – Vancouver
December	NB	Parlementverkiezingen in Rusland
	NB	G8 top (Frankrijk)
2012		
Januari	NB	Start Wereldexpo Yeosu (Zuid-Korea)
Januari	1	EU voorzitterschap Denemarken
Juli	1	EU voorzitterschap Cyprus
Maart	NB	Presidentsverkiezingen in Rusland
November	6	Presidentsverkiezingen in VSA
April	NB	Presidentsverkiezingen in Frankrijk
Juni	NB	Parlementsverkiezingen in Frankrijk
Juli	27	Start Olympische Spelen in Londen
	NB	Euro 2012 (Oekraïne en Polen)
	NB	G8 top (VSA)
2013		
Januari	1	EU voorzitterschap Ierland
Juli	1	EU voorzitterschap Litouwen
2014		
Januari	1	EU voorzitterschap Griekenland
Juli	1	EU voorzitterschap Italië
Juni	28	100 jaar Eerste Wereldoorlog

BIJLAGE 2: IDEEËNFICHES

Ideeënfiche nummer 1
Naam van de actie: Publieksdiplomatie
Beschrijving van de actie: - Finaliseren van een strategische visienota publieksdiplomatie met bijhorend rollend actieplan voor de komende jaren - Uitvoeren van de acties in samenwerking met verschillende diensten van de Vlaamse overheid en netwerkorganisaties daarbuiten - Verdere uitwerking van het concept culturele diplomatie (cultuur ter ondersteuning van het buitenlands beleid), complementair aan de internationale dimensie van het sectoraal cultuurbeleid
Voorstel waarbinnen deze actie kadert: Beleidsaanbeveling 12 DiV heeft in de eerste helft van 2009 een strategische visie op publieksdiplomatie uitgewerkt. Deze visie is bedoeld als een werkbaar (lange termijn) kader dat doelgerichte, in de tijd gefaseerde keuzes maakt, ter uitvoering van een aantal acties die gecoördineerd of gestuurd worden vanuit DiV, maar niet alleen door het departement worden gevoerd. Naast algemene doelstellingen, doelgroepen en actoren te bepalen, benoemt dit document ook initiatieven die nu al onder de noemer ‘publieksdiplomatie’ vallen.
Beoogde output en te bereiken doel: De Vlaamse publieksdiplomatie werkt binnen volgende algemene doelstellingen: - Verhogen van de opportuniteiten op internationale samenwerking voor alle Vlaamse niet-gouvernementele actoren (de overheid als facilitator) door de troeven en “best practices” van Vlaanderen op een actieve manier kenbaar te maken - Versterken van de reputatie in het buitenland en de positie van Vlaanderen op het internationale forum. KERNWOORDEN: netwerken, (pers)monitoring, gecentraliseerde en uniforme informatiedoorstroming. - De burger en het middenveld in Vlaanderen dichterbij het buitenlands beleid brengen. KERNWOORDEN: dialoog, debat en onderzoek.
Benodigde middelen (budgetten, personeel, wetgeving, ICT): Dit publieksdiplomatiek beleid zal worden ingepast in de bestaande (budgettaire en personeels) middelen en vereist geen nieuwe wetgeving.

Ideeënfi che nummer 2
Naam van de actie: Herdenkingscyclus 100 jaar Groote Oorlog (2014-2018)
Beschrijving van de actie: - Opzetten van een driedelige gecoördineerde projectstructuur (op internationaal, Vlaams en lokaal niveau) - Ondertekening van een Internationale Verklaring - Erkenning van de slagvelden van WOI als Unesco-werelderfgoed - Realisatie van een Herinneringspark WOI - Toeristische ontsluiting en valorisatie van het oorlogserfgoed - Opzetten van een grootschalig herdenkingsevenement in 2014-2018
Voorstel waarbinnen deze actie kadert: Beleidsaanbeveling 13 De geplande herdenkingscyclus rond de honderdste verjaardag van de Eerste Wereldoorlog (2014-2018) biedt niet alleen grote opportuniteiten voor het ‘vredestoerisme’ rondom het oorlogserfgoed in de Westhoek, maar ook specifieke kansen om voor Vlaanderen een moment van internationale zichtbaarheid tot stand te brengen via de programmering van activiteiten rondom het tijdloze en universele vredethema. Daarom wordt voorgesteld dat de Vlaamse Regering zijn schouders zou zetten onder de voorbereiding van een ambitieus en internationaal gedragen herdenkingsproject voor de periode 2014-2018.
Beoogde output: Een WOI-project als totaalconcept om 100 jaar Groote Oorlog als topevenement op de internationale kaart te plaatsen vanuit een geïntegreerde benadering met aspecten op het vlak van toerisme, ruimtelijke ordening, erfgoed, buitenlands beleid, onderwijs, onderzoek,...
Te bereiken doel: 100 jaar Groote Oorlog is de uitgelezen kans om Vlaanderen (én de Westhoek) op de internationale kaart te plaatsen en om Vlaanderen te linken aan thema’s als vrede en internationale verstandhouding. Het project biedt eveneens de kans om, naast het versterken van het toeristisch imago van Vlaanderen, ook daadwerkelijk verblijfstoeristen te werven op weloverwogen markten, niet alleen tijdens de herdenkingscyclus zelf, maar ook daarna.
Benodigde middelen (budgetten, personeel, wetgeving, ITC): Afhankelijk van het ambitieniveau.

Ideeënfiiche nummer 3
Naam van de actie: Vereenvoudiging Vlaamse verdragsprocedure
Beschrijving van de actie: De slagkracht van het Vlaams buitenlands beleid verhoogt door een effectieve parlementaire controle die zorgt voor de democratische legitimiteit. Het is echter zeer de vraag of deze effectieve parlementaire controle wordt bereikt door het huidige systeem van parlementaire instemming met elk internationaal verdrag, zelfs al gaat het om louter technische dossiers zonder veel beleidsmatige of juridische impact (bijvoorbeeld zetelakkoorden). Nederland combineert een levendig debat over het internationale beleid met een systeem waarin bepaalde routinematige verdragen krachtens de Rijkswet goedkeuring en bekendmaking verdragen aan een stilzwijgende instemming door het parlement kunnen onderworpen. Tenzelfdertijd ontsnappen een aantal internationale beleidsafspraken aan het blikveld van het Vlaams Parlement en aan de aandacht van de burger, omdat ze niet in een formeel verdrag zijn opgenomen. Deze actie beoogt het creëren, in samenspraak met het Vlaams Parlement, van een decretaal kader voor de Vlaamse verdragsprocedure.
Voorstel waarbinnen deze actie kadert: Beleidsaanbeveling 14
Beoogde output: Een decreet tot regeling van de Vlaamse verdragsprocedure
Te bereiken doel: - Effectievere parlementaire controle - Lagere interne proceduredruk - Debureaucratisering van het instemmingproces - Zuiniger personeelsbeheer (VTE)
Benodigde middelen (budgetten, personeel, wetgeving, ITC): - Overleg met het Vlaams Parlement (juridische dienst, fracties, commissie buitenland) over verschillende opties - Intern juridisch advies - De beleidsvoorbereiding en evaluatie, alsook de uitwerking van een ontwerp van decreet behoort tot de taakomschrijving van de beleidscel van het Departement internationaal Vlaanderen.

Ideeënnummer 4
Naam van de actie: Sensibilisering van het Vlaamse bedrijfsleven met betrekking tot exportcontroles op strategische producten.
Beschrijving van de actie: Met deze actie tracht de dienst Controle Wapenhandel (dCW) in te gaan op de vraag van het Vlaamse bedrijfsleven naar informatie over exportcontrole. Evenzo past deze sensibiliseringscampagne in het kader van de verplichtingen die de VN Veiligheidsresolutie 1540/2004 in art. 8 (b) oplegt aan de lidstaten om “geschikte manieren te ontwikkelen om samen te werken met de industrie en het publiek en hen te informeren over hun verplichtingen onder de (export) wetgeving”. Dit dient te gebeuren via een combinatie van presentaties en ondersteunende publicaties.
Voorstel waarbinnen deze actie kadert: Beleidsaanbeveling 24
Beoogde output: Structurele samenwerkingsverbanden, communicatie- en informatie-uitwisselingkanalen tussen de Vlaamse overheid, de bedrijfswereld, institutionele en (andere) strategische partners
Te bereiken doel: - Groot bewustzijn van het belang van exportcontrole bij door FIT geïdentificeerde, voor dCW relevante actoren en/of sectoren; - Grotere naambekendheid van de dienst en kennis over de betrokken administratieve procedures met het oog op een vlottere doorstroom van bedrijven naar dCW
Benodigde middelen (budgetten, personeel, wetgeving, ITC): - Budget voor publicaties - Voorbereiding en uitvoering gebeurt door dCW personeelsleden in samenwerking met FIT met ondersteuning door de dienst communicatie en public relations

Ideeënfi che nummer 5
Naam van de actie: Ontwikkelen Strategisch Beleidsplan Toerisme in Vlaanderen
Beschrijving van de actie: Toerisme speelt zich af in een omgeving waar vele actoren een rol spelen. Het opstellen van een strategisch Beleidsplan Toerisme in Vlaanderen ontwikkelt een visie, een missie en een strategie voor het toerisme in Vlaanderen waarbij rekening gehouden wordt met de complexe werkomgeving. Vanuit een toeristische invalshoek wordt de dialoog aangegaan met diverse actoren om te komen tot een breed gedragen visie op de toeristische ontwikkeling van Vlaanderen. Verschillende beleidsniveaus die zich engageren in het toerisme (zoals Vlaanderen, de provincies en de steden), andere beleidsdomeinen en diverse organisaties binnen het toerismeveld moeten betrokken worden bij de totstandkoming en uitvoering van het strategisch beleidsplan toerisme.
Voorstel waarbinnen deze actie kadert: Beleidsaanbeveling 25 Voorgesteld wordt dat de Vlaamse overheid een vernieuwend strategisch beleidsplan Toerisme ontwikkelt om Vlaanderen als duurzame toeristische bestemming op de internationale kaart te zetten, teneinde welvaart en welzijn te bevorderen. Dit plan bepaalt de focus van de in te zetten / te ontwikkelen instrumenten en de keuze van de samenwerkingsmodaliteiten met publieke en private spelers.
Beoogde output: Deze actie moet uitmonden in een Strategisch Beleidsplan Toerisme in Vlaanderen met de visie, de missie en de strategie voor de ontwikkeling van het toerisme in Vlaanderen. Het plan geeft richting, maar laat tegelijk voldoende ruimte aan de spelers in het toeristische veld voor concrete invulling. - Het maakt de taken en bevoegdheden van de verschillende spelers binnen het toerisme in Vlaanderen duidelijk; - Het tekent samenwerkingsvormen uit met publieke en private spelers van zowel binnen als buiten de toeristische sector; - Het strategisch beleidsplan toerisme in Vlaanderen dient als kapstok voor de strategische plannen op andere niveaus of in deelregio's en –sectoren; het geeft richting; - Het verbreedt het draagvlak voor de toeristische ontwikkeling in het algemeen en voor concrete initiatieven in het bijzonder; - De huidige beleidsinstrumenten en middelen kunnen met een scherpe focus ingezet worden zodat versnippering vermeden wordt en een hogere ROI kan bekomen worden; - Het verhoogt de efficiëntie bij de realisatie van de plannen; - Het vertolkt een toeristische visie ten opzichte van andere beleidsdomeinen; - Het zorgt voor de ontwikkeling van toerisme zonder dat de draagkracht wordt overschreden
Te bereiken doel: Een coherent en geïntegreerd toerismebeleid dat zorgt voor een optimale en duurzame ontwikkeling van het toerisme in Vlaanderen teneinde welvaart en welzijn te bevorderen.
Benodigde middelen (budgetten, personeel, wetgeving, ICT): De begeleiding van dit proces vergt een specifieke expertise. De kostprijs hiervan is momenteel moeilijk in te schatten, maar een eerste ruwe inschatting geeft een kostprijs van 80.000 euro. Daarnaast vraagt dit proces ook de nodige personeelsinzet.

Ideeënfiche nummer 6

Naam van de actie: Een meerjarengroeipad voor de Vlaamse bijdrage tot de 0,7%-norm

Beschrijving van de actie:

In het Pact 2020 engageerde de Vlaamse Regering zich tot een sterke toename van de middelen voor ontwikkelingssamenwerking. Om de ambities en het budget van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking op termijn met elkaar in overeenstemming brengen wordt voorgesteld een groeipad uit te tekenen.

Voorstel waarbinnen deze actie kadert: Beleidsaanbeveling 32

Beoogde output:

Het naleven van het engagement zoals opgenomen in het Pact 2020, dat op 20 januari 2009 werd ondertekend door de Vlaamse Regering. Hierin werden twee doelstellingen geformuleerd: (1) Vlaanderen verdubbelt de totale ODA, (2) Vlaanderen zal samen met de andere decentrale entiteiten 7% leveren van de totale Belgische ODA.

Het minst ambitieuze van beide ambities bestaat in het engagement tot een verdubbeling van de Vlaamse ODA tegen 2020. Indien deze budgettaire inspanning gelijkmatig over de volgende jaren zou worden gespreid, geeft dit onderstaand groeipad.

	Vlaamse ODA
2008	43.400.308
2009	47.017.000
2010	50.633.693
2011	54.250.385
2012	57.867.077
2013	61.483.770
2014	65.100.462
2015	68.717.154
2016	72.333.847
2017	75.950.539
2018	79.567.231
2019	83.183.924
2020	86.800.616

Te bereiken doel:

- Vergroten van de Vlaamse bijdrage tot internationale solidariteit (0,7% BNI)
- Waarmaken van het engagement (en dus de geloofwaardigheid) van het Pact 2020

Benodigde middelen (budgetten, personeel, wetgeving, ITC):

- toename van de begrotingskredieten voor ontwikkelingssamenwerking met circa 3,5 miljoen euro per jaar in het minst ambitieuze scenario
- toename van de personeelscapaciteit bij departement en Agentschap voor Internationale Samenwerking. (De kostprijs van deze personeelsinzet is echter ODA-aanrekenbaar, en is derhalve aan te rekenen binnen het voorgestelde globale groeipad).

Ideeënfi che nummer 7
Naam van de actie: Integratie van de 3 specifieke decreten in het Kaderdecreet voor ontwikkelingssamenwerking
Beschrijving van de actie: Momenteel stelt het Vlaams Agentschap Internationale Samenwerking uitvoeringsproblemen vast met betrekking tot de implementering van de specifieke decreten (educatie en sensibilisatie, convenanten gemeentelijke ontwikkelingssamenwerking en microfinanciering). De regels sluiten onvoldoende aan op de ontwikkelingspraktijk binnen Vlaanderen en beperken op die manier de mogelijkheid om in te spelen op een gewijzigde beleidscontext. Daarnaast wordt vastgesteld dat het aantal decreten in verhouding tot het budget zeer hoog ligt. Deze actie moet tegelijk overregulering reduceren als de evalueren. Ze werd tevens als aanbeveling opgenomen in de eerste evaluatie van het decreet betreffende convenants gemeentelijke ontwikkelingssamenwerking (p. 85).
Voorstel waarbinnen deze actie kadert: Beleidsaanbeveling 33
Beoogde output: Een uitbreiding van het Kaderdecreet voor ontwikkelingssamenwerking, door integratie van de de specifieke decreten.
Te bereiken doel: - Een heroriëntering van de wetgevende bepalingen met betrekking tot de Noordwerking van de Vlaamse ontwikkelingssamenwerking. - Wetsmatiging en wetgevingskwaliteit. - Lagere administratieve lastendruk
Benodigde middelen (budgetten, personeel, wetgeving, ITC): - Project behoeft geen extra financiële middelen, noch extra personeel. - De voorbereiding van een decreetswijziging vergt overwegend studie, juridisch advies en voldoende intern en extern overleg.

Ideeënfi che nummer: 8
Naam van de actie: De oprichting van een begrotingsfonds voor noodhulp
Beschrijving van de actie: De huidige procedure tot het verstrekken van noodhulp is niet aangepast aan de aard van een noodsituatie. Tussen de vaststelling van de noodsituatie en de effectieve uitbetaling liggen één tot drie maanden. Voor elke verrichting boven de 150.000 euro is immers een beslissing van de Vlaamse Regering nodig. Dit moedigt niet alleen verdere versnippering van de hulp aan, maar zorgt voor een vertraging van de hulpinterventie. Nochtans hangt de doeltreffendheid van de noodhulp in grote mate af van de snelheid waarop de hulp wordt verstrekt. Voorgesteld wordt om een begrotingsfonds te creëren binnen de het begrotingsprogramma Ontwikkelingssamenwerking (DE). Bij noodsituatie kan de minister beslissen welke middelen kunnen vrijgemaakt worden voor welke noodhulpinterventie. Het gebruik van het fonds zou de hulprespons en de doeltreffendheid van de noodhulp in positieve zin beïnvloeden. Gelijktijdig worden een aantal principes ter optimalisering van de noodhulp ontwikkeld. Deze zijn gefundeerd op de principes en goede praktijken aangaande humanitair donorschap (Stockholm, 17 juni 2003).
Voorstel waarbinnen deze actie kadert: Beleidsaanbeveling 34
Beoogde output: De oprichting van een begrotingsfonds en de ontwikkeling van een beleidsnota en uitvoeringsbesluit betreffende de Vlaamse noodhulp.
Te bereiken doel: De snelheid van de hulprespons en de effectiviteit van de Vlaamse noodhulp verhogen.
Benodigde middelen (budgetten, personeel, wetgeving, ITC): - De creatie van een begrotingsfonds vergt geen extra middelen, noch personeel. - Het fonds moet worden gecreëerd via (begrotings)decreet en uitvoeringsbesluit.